

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.



Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA



SKÖRD.

Foto: D. Lundgren. Sv. Turistfören:s Bildarkiv.

I DETTA NUMMER:

LAGEN

OCH DE LUNGSJUKA

Av Med. D:r Måns Arborelius.



NÅGOT OM

TUBERKULOSSMITTA

Av Överläkare Janne Leffler.



EFTERVÅRD OCH

FATTIGVÅRD



FRÅGAN OM

ANMÄLNINGSPLIKT



Bidrag av:

Johannes Edfelt, Ove Ekelund,

Waldemar Hammenhög,

Gösta Gustaf-Janson,

Ragnar Holmström, Prins Wilhelm

Sven Zetterström m. fl.

Propagandanummer. (III kvartalet 1938)

PRIS 1 Kr.

(Behållningen å detta nummer fördelas bland de lungsjukas organisationer)

STOCKHOLM

Våra konstnärliga brevkort

finnas i varje bok- & pappershandel.
Beakta vid Edra inköp, att de å adress-
sidan äro försedda med firmabeteckningen

Förlag Nordisk Konst, Stockholm

Res alltid genom

WAGONS-LITS - COOK'S
VÄRLDSRESEBUREAU

Alla biljetter till originalpriser

Resplaner och kostnadsförslag gratis

WAGONS-LITS - COOK A.-B.

Gustaf Adolfs Torg 16. Tel. 20 25 15, 21 65 30, 21 67 30

Homeopaten N. A. Bergström

— Exam. ögondiagnost. och naturläkare —

Stockholm, Vanadisvägen 17 (Tel. 30 11 94).

Mottagning: Ons., Torsd. och Fred. kl. 2—7 e. m.

Andra tider beställas.

Ordination jämväl pr korrespondens.

Frågelista mot dubb. porto — 35-årig praktik.

Vart Ni går i världen

så blir vandringen lätt

i **SKODON** av

KEMBELS HANDMETOD

Butiker:

Drottninggatan 65 — S:t Paulsgatan 6 B

Upplysningar om

ELDBEGÄNGELSE

lämnas av **SVENSKA ELDBEGÄNGELSE-FÖRENINGEN**,
Sveavägen 25, 2 tr., Stockholm. Tel. 20 22 00, 20 22 80.

Kremationsavgift för medlem särskilt låg. För inträde som
medlem fordras endast en ringa engångsavgift 5 eller 10 kr.

Föreningens tidskrift "Ignis" kr. 3 pr år (12 nr).

Föreningens Minnesfond samlar medel till behövande
änkor och barn.

SV. ELDBEGÄNGELSEFÖRSÄKRINGSKASSAN

befriar de efterlevande från alla kostnader och bestyr med en
avlidens begravning. Låga premier.

Varubelåningen

Tunnelgatan 1 B

Gustaf Johnsson

Öppet 9—6.

STOCKHOLMS OMGIVNINGAR

GRÄNGESBERG

SONESON & RYDELLS BOKTRYCKERI

Sturegatan 17

SUNDBYBERG

Telefoner 28 04 45 och 28 10 00

REKOMMENDERAS!

Sommarklänningar realiseras

J. BODINS Manufakturaffär

Tel. 29.

GRÄNGESBERG

Tel. 29.

I Turebergs centrum ligger

F:a LUDV. JANSSON

med avd. för.

Kött- & Charkuterivaror

Specerier & Delikatesser

Manufaktur & Skodon

Järn & Bosättning

Telefon: N a m n a n r o p.

'Säg det med blommor'

från

ALMQUISTS

Telefon 129. — Grängesberg.

Färska frukter — Grönsaker

Största sortering.

Rudolf Johansson

Telefon 81 — Grängesberg.

Låt smaken ha ordet

Väsby-Blandningen på bordet

Firma **RICK. ERIKSSON**

Tel.: 1 och 17.

VÄSBY.

Filialen: 109.

Vid besök i Grängesberg

Gott kaffe och väl avkylda läskedrycker, frukt, choklad m. m.

C. E. ERIKSSONS CONDITORI

Stjärkenstorp.

Telefon 97.

Gynna annonsörerna!

Skydda de friska
genom att effektivt
hjälpa de sjuka!

Kvartalsedition
(Tredje kvartalet)

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

Redaktör och ansvarig utgivare:
JOHANNES SANDRÉN

Telefon: 41 39 99 · Postgiro 154420
Götgatan 83^{III}, Stockholm

"De Lungsjukas Effervårdskommitté"
Götgatan 83^{III}, Stockholm

Eftervård och fattigvård

"Vad som ännu stöter en god samhällsmedborgare är att ordet fattigvård ännu lever kvar i svensk lagstiftning, ehuru orden fattighus, fattighjon m. fl. sedan flera år utgått ur svenska språket." — Satsen har formulerats av Kungsholms socialdemokratiska förening och ger uttryck för en uppfattning, som säkert delas av envar socialt intresserad, oavsett politisk trosbekännelse. "Fattigvård" är ett tråkigt ord, icke minst därför, att därmed förstås samhällelig hjälp åt bl. a. samhällsmedborgare, som oförskyllt, t. ex. genom sjukdom, blivit understödstagare hos kommunen.

Så är fallet med en stor del av de lungsjuka. Mäniskor, som hela sitt liv genom hederligt arbete sökt försörja sig och de sina, befinna sig plötsligt på grund av tuberkulos bland "fattigvårdens" klienter, och äro därmed icke blott ekonomiskt utan även socialt deklasserade. Trots alla försäkringar om motsatsen, om ökad vidsynthet och förståelse för den oförvällat medellöse understödstagarens situation, betraktas han (eller hon) av gemene man fortfarande som en paria eller åtminstone som en medlem av den lägsta kasten, och detta betraktelsesätt kommer icke att undergå någon revision så länge ordet "fattigvård" har sin nuvarande vidsträckt betydelse. "Fattighjonet" — detta avsigkomna neutrum från "den gamla goda tiden" — är borta, men det kommer alltså att spöka i "fattigvårdens" skugga.

I vårt södra grannland, Danmark, har man insett det ovärdiga för ett kultursamhälle i att beteckna social hjälpverksamhet åt oförvilliga medborgare som fattigvård. Där kommer fattigvård eller fattighjälptill användning endast då det gäller absolut asociala element, alkoholister, som äro obotliga, ohjälpliga vagabonder etc. I stället har man här ett

utsträckt försäkringssystem (försäkring mot arbetslöshet, sjukdom, invaliditet m. m.), "aaldersrente" = folkpension (till vilken avgifterna betalas dels av staten, dels av kommunerna och dels av den försäkrade), kommunhjälp (med återbetalningsskyldighet) samt slutligen särskild hjälp, som är utan återbetalningsskyldighet och icke medför följder av något slag.

Sådan särskild hjälp kommer bl. a. de tuberkulösa med nedsatt eller ingen arbetsförmåga till del, och då denna särskilda hjälp också är *tillräcklig*, har man alltså i Danmark utom fattigvårdens ram på ett utmärkt sätt löst frågan om en *effektiv eftervård åt de lungsjuka*.

*

För en sådan eftervård är i Sverige fattigvården ett surrogat och *i allmänhet* ett dåligt sådant, ty man kan här icke generalisera. Till fattigvårdssystemets och den kommunala hjälpverksamhetens oformligheter hör nämligen — trots den för alla kommuner lika gällande fattigvårdslagen — att icke blott understödets storlek utan även — som det synes — principerna för desamma divergera ganska ansevärt i de olika kommunerna. I de allra flesta fall äro emellertid de understöd, som utdelas till hjälpbehövande lungsjuka synnerligen otillräckliga.

Till exempel: I Stockholm, som väl anses som ett i socialt avseende välordnat samhälle, har en medellös arbetsoförmögen lungsjuk (ogift) ett månatligt underhåll av 60, i bästa fall 70 kr. För denna summa skall vederbörande skaffa sig bostad (och helst en hälsosam sådan!) samt kraftig och närande föda, som är ett viktigt villkor för sjukdomens undertryckande. Taxerar man avgiften för bostad till lågt räknat 35 kr., återstår för vederbörande 35 kr. till mat.

För en krona och femton öre om dagen (under förut-sättning av inga som helst andra utgifter) skall han alltså skaffa sig denna kraftiga och närande föda! Vilket betyder högst ett ordentligt mål mat om dagen.

En lungsjuk och arbetsoförmögen familjeförsörjare med två barn har ett månatligt understöd av högst 150 kr. — här äro kanske även såväl hustrun som barnen på grund av tuberkulösa anlag i behov av högre diet och barnen framförallt av en ljus och so-lig bostad.

Ovanstående understöd höra emellertid till de bätt-re. I brev till "De Lungsjukas Eftervårdskommitté" skriver Understödsföreningen för Lung T. B. C.-sjuka i Malmö stad: "Här i Malmö äro Edra under-stödsbelopp i Stockholm rent av ouppnåeliga och sa-golika. Medeltalet för ogift person är omkring 35 kr. per månad och för gift med två barn 95 kr. Vi ha t. ex. familj med fyra barn, som skall leva och betala hyra för 120 kr. per månad plus 10 à 12 kronors extra förtjänst. På landsbygden med all säkerhet sämre förhållanden. Därför skulle vi malmöbor önska att hela dispensärverksamheten omlades till ett statligt organ, som, oberoende av lokala synpunkter, omhänderhade hela eftervården av oss tbc-sjuka och att vi fullständigt avkopplades från fattigvården."

Detta önskemål har just framförts i den skrivelse, som "De Lungsjukas Eftervårdskommitté" överläm-nat till socialministern. Det har i denna skrivelse framhållits, att fattigvårdsunderstödet ju är avvägt med tanke på, att den friske understödstagaren snarast möjligt åter skall komma i förvärvsarbete, allt-så som ett tillfälligt stöd. För den lungsjuke gäller det emellertid däremot att på samma understöd åter-vinna hälsa och arbetsförmåga. Genom otillräckligt understöd spolieras ofta på ett par månader alla de förbättringar, som kunna ha gjorts under en mång-årig sanatorievistelse.

*

Man hör ofta sägas, att "det görs så mycket för de lungsjuka". Detta är sant och dock inte sant. Under de senaste decennierna ha en mängd sanatorier och tuberkulossjukhus byggts — sjukhus, där i allmän-het den bästa vård erbjödes de av tuberkulosen drab-bade. Vårt land är ju ett föregångsland på sjukvårdens område, icke minst tuberkulossjukvårdens. Särskilt har Nationalföreningen mot tuberkulos ut-rättat oändligt mycket på det området. Så länge en tuberkulös vårdas på ett sjukhus eller ett sanatorium, åtnjuter han-i hög grad samhällets omvårdnad, men — då han efter genomgången kur har sanatoriet bakom sig, då konvalescenstiden begynner, då han

går ut i samhället i hopp att kunna bevara och för-kovra de fysiska framsteg, han gjort, vad står honom då till buds, vilka åtgärder anser sig samhället böra vidtaga för att hjälpa honom vidare på tillfrisknan-dets väg? Vad är det han får av den institution, till vilken han efter sanatorievistelsen hänvisas, nämligen dispensären, tuberkulosbyrån?

En remiss till fattigvården!

J. S—n.

Tuberkulosen går tillbaka i Tjeckoslovakiet. Från Prag meddelas, att tjeckoslovakiska statens statis-tiska byrå offentliggjort de senaste uppgifterna ur befolkningsstatistiken. Av densamma framgår bl. a., att tillbakagången av antalet dödsfall genom tuber-kulos är påtaglig, enär antalet dödsfall genom sjuk-domar i andningsorganen minskats från 22,204 år 1931 till 16,767, vilket blir hela 25 procent.

Lungtbc läkes bäst i den sjukets eget klimat! Över-läkaren vid Nummela sanatorium i Finland, dr. Erik Nordström, har i en intervju för Vasabladet uttalat, att klimatet fortfarande tillmättes en viss betydelse, då det gäller läkning av en lungtuberkulos. Det har dock visat sig bäst att läka sjukdomen i ett sådant klimat, som vederbörande sedan måste leva i. Lung-tuberkulos, som läkts i Schweiz eller Pyrenéerna t. ex. har ofta visat benägenhet att gå upp, då pa-tienten återvänder till låglandet.

Sjöfolk

(Forts. fr. sid. 18.)

längsta tills alla kommit ombord, så att han inte riskerade nå-
gon upptäckt.

Båten skulle närmast gå till Amsterdam — och därnere var han säker på att få en hyra.

— Jag har gått på bommen både i Hull och Buenos Aires, men det finns förbanna mig inte en plats på jorden, som är så hårdtrampad som huvudstaden i ens eget land, det är synn om allt sjöfolk utan hyra i den här byn, kamrat — du hör vad jag säger!

Jag ställde mig och tittade in genom gallret för fönstret till en juvelerareaffär. Ljuset från en lykta reflekterades mot en exposition av dyrbara idrottspriser — och jag greps av en löj-lig tanke:

Varför donerar ingen priser till havets arbetare! — Det finnes ibland dem många, som i all tysthet utföra dåd och prestationer, inför vilka många segrar i simbyxor och på stybb-banor skulle te sig skäligen enkla. Men — sjöfolket får nog nöja sig med den offentlighet, som ges i de längre eller kortare notiser, vilka berätta om förlisningar, hunger och strapat-ser; sjöfolket kommer aldrig att bli så populärt som före-ställningarna om sjömännens lättsinne och de visor om "böl-jan den blå" och "havets fria liv", vilka snickras samman av romantiska söndagsseglare med poetisk ådra.

Sjöfolkets liv är alltjämt en bister vardag.

Lagen och de lungsjuka

För "Status" av Med. D:r Måns Arborelius



MÅNS ARBORELIUS

Tuberkulosen är en socialt så viktig sjukdom, att en tidsenlig lag, som tager hänsyn till de nya rönen om sjukdomen, är nödvändig. Man kan ej heller invända något mot lagens anda, som framförallt präglas av de viktiga förebyggande åtgärderna. Vad man emellertid kan begära är, att de lungsjukas legitima intressen tillvaratagas. De få sålunda ej utsättas för onödiga intrång i sin frihet, och det tvång, som för det allmännas väl måste åläggas dem, bör i görigaste mån kompenseras genom andra förmåner.

Lagförslaget upptager som en nyhet de diskuterade åtgärderna tvångsinternering och tvångsmässigt kvarhållande å anstalt av smittoförande sjuka, som ej annars kunna förmås att sköta sig. Rent principiellt skulle kanske ej så mycket vara att säga här om, om man visste, att alla de, som ville och borde få nödig vård och isolering också kunde få sådan. Under sådana förhållanden skulle man åtminstone kunna tänka sig, att alla smittosamma sjuka kunde isoleras och därigenom möjligheterna för spridande av smitta effektivt förhindrades. Men som bekant är situationen ingalunda sådan. Vid många sanatorier råder en påtaglig platsbrist och som följd härav kan väntetiden bli oskäligt lång och smittosamma sjuka, som önska fortsatt vård, måste utskrivas utan garantier för, att de få en tillfredsställande vård och att de ej utgöra en fara för sin omgivning. Då tuberkulosen befinner sig i rask tillbakagång vore det måhända oklokt att endast yrka på nya dyrbara sanatoriebyggen, där kanske platserna inom en överskådlig framtid bli stående obelagda. Problemet att provisoriskt — i väntan på sjukdomens tillbakagång — ordna ett ökat antal vårdplatser bör ej erbjuda oöverbärliga svårigheter och bör åtminstone utredas, en sak som kan ske alldeles oberoende av lagens tillkomst. Först sedan sålunda platstillgång är säkrad för alla lungsjuka, som önska och behöva vård eller isolering utan långvarig väntetid, kan det vara tid att tänka på tvångsåtgärder mot det ringa fåtal, som tredska och motsätta sig en nödvändig isolering. Men då kan det också vara på sin plats att erinra om, att det enligt många läkares åsikt är ovisst, om mycket står att vinna genom sådan tillfällig isolering av sjuka, som kanske ha en livslång sjukdom. Då skulle man rimligen förutsätta isolering för livstiden,

en åtgärd, som väl knappast ens varit påtänkt, får man hoppas. Man får även räkna med, att det finns smittosamma lungsjuka med obetydliga symtom, vilka ej anse sig behöva söka läkare, och där sjukdomen därför ej heller blir upptäckt under lång tid. De äro givetvis lika farliga som smittokällor ändå, ehuru helt ofrivilligt. Så länge sådana fall uppträda, och de kunna väl knappast undvikas, måste det förbliva omöjligt att genom lagstiftningsåtgärder kunna bli fri alla smittokällor. I diskussionen om lagen har det också sagts, att denna interneringsparagraf knappast skulle behöva tillämpas — i våra grannländer finns en liknande, men ej så rigorös bestämmelse, som ej lär användas praktiskt laget — men vore bra som en hållhake på besvärliga patienter. Jag tror det vore mycket olyckligt om antituberkulosarbetet skulle behöva läggas också på en sådan basis. Man skrämmar inte förstånd på sina patienter och får inte deras förtroende heller på sådant sätt.

Inom vissa yrken blir lungtuberkulosen ett hinder för fortsatt yrkesutövning även om den sjuke skulle återfå sin arbetsförmåga. Beträffande lungsjuka lärare förutsätter medicinalstyrelsen i sin motivering till lagen, att de sålunda från sitt arbete utestängda beredas ersättning härför i form av sjukpension eller dylikt. Det synes mig vara skäligt begära, att alla de, som för det allmännas väl åläggas tvånget att ej få fortsätta det yrke de utbildats för eller redan arbetat inom, också kompenseras härför och att detta också ordnas samtidigt med lagens tillkomst. Det är ingen ny princip inom lagstiftningen om vissa socialt betydelsefulla sjukdomar, som härigenom skulle införas. Tvärtom räcker det att påpeka, beträffande smittosamma sjukdomar och könsjukdomar att alla sjuka där försäkrats vissa förmåner, sålunda fri vård å epidemisjukhus för epidemiskt sjuka och fri läkarvård och om så behöves fri sjukhusvård för könssjuka. I vissa fall ha friska nervfeber-bacillbärare beretts ersättning av statsmedel mot att de förbundit sig att ej utöva sitt förutvarande yrke inom livsmedelsbranschen. De lungsjuka däremot bara avkopplas utan att det vidare ordas om någon ersättning för dem, åtminstone som lagförslaget nu lyder.

Jag har redan talat om behovet av ökade vårdplatser. Även beträffande eftervården av de lungsjuka kan nog åtskilligt behöva förbättras. Det kan ej vara rätt, att sjuka, som oförskyllt fått en långvarig lungsjukdom med åtföljande ekonomisk misär i släptåg, endast skola vara hänvisade till fattigvården sedan de lämnat sjukhuset. Man bör här inte taga det som en känslorak utan kan helt sakligt påpeka, dels att en icke ordnad eftervård kan avhålla sanatorieläkaren från att utskryva fall, som annars lämpligen kunde skötas ute, och dels också, att fattigvården för sin behovsbestämning måste utmäta understöd efter existensminimum under det konvalescenten vid denna sjukdom har ett legitimt högre behov för att kunna övervinna sin sjukdom. Jag är övertygad om, att det vore ren uträkning att ordna upp denna fråga, också detta en sak, som kan göras oberoende av lagförslaget.

Liksom andra sjuka kunna de lungsjuka ha ett legitimt behov att deras sjukdom ej yppas i oträngt mål. Genom den nya lagen skulle läkarnas tystnadsplikt bli praktiskt taget åsidosatt genom den lagstadgade skyldigheten att göra anmälan om sjukdomen till diverse myndigheter och personer, som ej i sin tur äro bundna av tystnadsplikt. Här införes också en helt ny princip, som ställer tuberkulosen i särklass bland sjukdomar. Man har svårt förstå att det allmännas väl kräver detta åsidosättande av de sjukas intressen. Härtill kommer att hela den vidlyftiga anmälningsplikten, som nu föreslås som en annan nyhet, är mycket omtvistad till sitt värde över huvud taget.

Kiseldammet tvingas på knä.

"Problemet Silikosis" snart ur världen hos oss.

Silikosis — sjukdomen som alstras av det fina kiseldammet i gruvor, porslinsfabriker och stålgljuteriernas rensningsrum — är ett problem som samlar medicinska sakkunnigas intresse världen runt.

För Sveriges del innebär den emellertid ingen hotande mara och är icke ägnad att förorsaka panik, ehuru sjukdomsfall alltjämt förekomma. Mycket har under de senaste åren blivit gjort och mycket göres i dag för att i största utsträckning förebygga det farliga kiseldammets verkningar.

Ovanstående yttras i samtal med NDA av doktor *Torsten Bruce*, som återvänt från en tjänsteresa till de norrländska gruvdistrikten vid Kiirunavaara och Luossavaara, där rationell kamp sedan årtal föres mot silikosis.

Undersökningarna, som ligga till grund för denna kamp ge oss anledning hoppas att denna sjukdom inom kort skall ha bringats på knä till den grad, att åtminstone inga invaliditetsfall vidare skola förekomma.

— Sjukdomen indelas medicinskt sett i tre stadier, fortsätter dr Bruce. Den alstras av det fina kiseldammet i gruvorna, som tränger djupt ner i lungorna, inkapslas av vävnaden och medför en successiv skrupning av lungan.

Första och andra stadierna medföra inga iakttagbara förändringar och kunna endast spåras genom röntgen. Man erfar ännu inga obehag och kan alltjämt betecknas som frisk.

"Stendammslunga medför invaliditet".

Tredje stadiet däremot, som inträder efter c:a 35 års arbete i malmgruvan — för stålgodrenserierna redan efter 15—20 år — medför genom bindvävsförvandlingen att andningsreserven kraftigt minskas. Fastän icke hotad till livet blir en man med "stendammslunga" inte längre kapabel till något arbete. Invaliditet inträder.

Dessa fall av invaliditet äro emellertid sällsynta vid våra gruvor och industrier. Oftare påträffas personer i första och andra stadiet av silikosis och dessa ställas under observation med återkommande läkarundersökning vart femte år, för att förflyttas till en lättare syssla, så snart det visar sig att sjukdomen hotar ta allvarligare former.

Sjukan som sådan är ingen nyhet. Den var känd redan på 1700-talet vid porslinsfabrikerna. Den ansågs höra till yrket och var något som "både far och farfar dött av".

I dag har den sannolikt inte långt kvar. Redan kort efter sekelskiftet upptogs på allvar kampen mot silikosis vid de stora guldfälten i sydafrikanska Transvaal, och det är på de rika erfarenheterna därifrån som denna forskning i huvudsak baserar sig.

NF:s hygieniska sektion utsände för ett halvt decennium sedan en cirkulärskrivelse till samtliga länder med uppmaning att samla erfarenheter, vilka skulle kunna tjäna till en allmän bas för sjukdomens rationella bekämpande.

Det har i samband med dessa undersökningar på flera håll utomlands framkommit, att silikosis skulle vara ett underlag för tuberkulos.

Tuberkulos synes ej vara "olycksfall i arbetet".

Denna erfarenhet ha våra undersökningar icke givit.

Fall av tuberkulos förekomma i våra gruvdistrikt icke rikare än annorstädes. Icke förty betraktas tuberkulos, där den förekommer i samband med begynnande stadier av silikosis, som "olycksfall i arbetet" och ersättning utgår i enlighet med därvid gällande regler. Samma förhållande inträffar vid tredje stadiet av silikosis.

Förebyggande åtgärder, medicinska och mekaniska, komma att eliminera denna sjuka vid våra gruvor och fabriker. Förberedande läkarundersökning av nytt arbetsfolk med syfte att klarlägga var mans möjligheter att motstå gruvdammet är en sådan åtgärd. Allmänt införande av effektiv ventilation och även av andningsmasker, där sådana behövas, är en annan.

Dessa båda metoder, rationellt tillämpade, kunna medföra att vi om några årtionden inte längre känna "problemet silikosis" vid våra gruvor och industrier, slutar dr Bruce.

Fristående barnpaviljong vid Mälilla sanatorium?
Överläkaren vid Mälilla sanatorium har till direktionen för sanatoriet lämnat en detaljerad beskrivning angående de mest påtagliga bristerna som f. n. vidlåda de lokala förhållandena vid sanatoriet.

Bl. a. har det visat sig att genom uppförande av en fristående barnpaviljong icke endast de brister, som vidlåda den nuvarande barnavdelningen radikalt skulle kunna avhjälpas utan även samtidigt inom sanatoriebyggnaden tillräckliga utrymmen skulle kunna frigöras för en del ändamål, som angivas i en detaljerad redogörelse.

Något om tuberkulosmitta

Av överläkaren vid Söderby sjukhus,

d:r Janne Leffler



D:r JANNE LEFFLER

Lungtuberkulos ärves ej utan förvärfvas genom smitta. Det var först Robert Kochs upptäckt år 1882 av tuberkelbacillen, som till fullo bevisade detta viktiga förhållande. Av betydelse för sjukdomens stora spridning har säkerligen varit, att dessa baciller äro mycket motståndskraftiga, det är bara sol och ljus, som utan svårighet dödar dem. De avsondras från sjuka människor och djur. Viktigaste smittokällan är de lungtuberkulösa människornas upphostning.

Det är huvudsakligen på två vägar, människan ådrager sig smitta, dels och huvudsakligen genom inandning av tuberkelbaciller, dels även genom nedsväljning av sådana baciller. När det gäller inandning av tuberkelbaciller, sker detta dels genom bacillhaltigt damm, dels genom de små droppar, som i mängd stötas ut från den sjukes mun vid hosta, tal m. m. — Nedsväljning av tuberkelbaciller, vilket sannolikt har större betydelse huvudsakligen hos barn, sker dels genom förtärande av mjölk från tuberkulösa djur och av andra med tuberkelbaciller förorenade födoämnen, dels även vid införande i munnen av föremål, som förorenats på detta sätt.

Hur ska vi nu tänka oss, att denna tuberkulösa nedsmittning av en person äger rum? Det är två faktorer, som inverka: dels graden av tuberkulosmitta, dels kroppens motståndskraft, och det blir förhållandet mellan dessa, som bestämmer överstridens utgång. I gynnsammaste fall leder tuberkulosnedsmittning till ökad motståndskraft, i ogynnsammaste fall till svårartad lungtuberkulos och mellan dessa ytterligheter finnas nu alla övergångar.

Vad graden av smitta beträffar, så är det från praktisk syn säkerligen av stor betydelse, hur länge och hur ofta tillförsel av tuberkulosmitta ägt rum. Då alltjämt en överdriven smittoskräck synes leva kvar, finns anledning framhålla, att, om en vuxen person mera tillfälligt utsätter sig för smitta, så föreligger inga påtagliga riskmoment.

I fråga om motståndskraften vet vi, att den är liten hos barn — särskilt under 4 år — och att den sedan avtar ytterligare, ju yngre barnet är. Dålig motståndskraft torde också finnas hos vuxna, som komma från avlägsna, glest bebyggda trakter och själva inte genomgått någon tuberkulös nedsmitt-

ning i barnaåren. Såsom motståndskraften nedsättande faktorer är särskilt att framhålla dålig personlig hygien och bostadshygien, liksom kroppsligt och själsligt nedsättande förhållanden. Å andra sidan bidrar en förbättring av dessa förhållanden till en stegring av motståndskraften. Redan i detta sammanhang vill jag påpeka det viktiga förhållandet, att det övervägande flertalet människor synas ha stor motståndskraft mot tuberkulos.

I allmänhet föreställer man sig, att den tuberkulösa nedsmittningen äger rum i barnaåldern i åtminstone ett större antal fall — utan att som regel framkalla sjukdomen varken nu eller framdeles. Tvärtom anser man, att denna nedsmittning utan sjukdomssymtom ger ökad motståndskraft mot sjukdomen. Det är värt att beakta, att antalet barn, där säker nedsmittning ägt rum, under nuvarande hygieniskt förbättrade förhållanden tydligt minskat.

Uppträder lungtuberkulos hos äldre torde detta i stort sett gälla ett av ogynnsamma förhållanden framkallat uppblossande av en under barn- eller ungdomen tidigaste ungdomen ådragen tuberkulös nedsmittning.

Man har emellertid på senare år iakttagit ett mindre antal fall av lungtuberkulos hos yngre personer, särskilt i 20-årsåldern, där en anmärkningsvärt ökad smittomottaglighet synes ha förelegat och där man åtminstone i ett visst antal fall ansett sig ha att räkna med sannolikheten av en första eller ny nedsmittning. Även om dessa förhållanden äro värda stor uppmärksamhet, kunna de emellertid ingalunda i stort sett få anses rubba vår mera allmänt antagna uppfattning, att risken för vuxna att ådraga sig tuberkulos genom smitta under vanliga förhållanden är mycket obetydlig. Såsom stöd för denna uppfattning har man velat hänvisa till ett flertal praktiska erfarenheter. Om sålunda i ett äktenskap den ene kontrahenten har en smittobärande lungtuberkulos, är det blott i en mycket ringa procent, som den andra kontrahenten nedsmittas. På samma sätt blir det, när det gäller personal å tuberkulosanatorier, en mycket ringa procent — den överstiger inte den normala tuberkulosrisken — som får tuberkulos. Bägge dessa erfarenhetsrön stödas av större statistiker.

Eko ur pressen

"Fattigvårdsstrecket."

Svensk vallag stadgar att den som av allmänna fattigvården är omhändertagen till varaktig försörjning icke har rösträtt. Principiellt har det naturligtvis legat en riktig mening bakom lagstadgandet, vilket emellertid i våra dagar, då begreppet fattigvård håller på att genomgå en fullständig förvandling, då de sociala hjälpformerna äro så många och skiftande än icke längre har det berättigande som det tidigare kan ha haft, skriver Aftonbladet.

Från fattigvårdsfunktionärernas sida har det också omvitnats hur detta fattigvårdsstreck känns som en skamfläck, hur detta borttagande av understödstagarnas "borgerliga rättigheter" betraktas som ett straff och bidrar till att skapa en avog inställning mot samhällets hjälpverksamhet och som auditör Hellichius uttalat i en intervju i St.-T. försvårar arbetet för dem, som närmast handha den offentliga hjälpverksamheten.

Fattigdomens orsaker kunna vara mångahanda.

Någon anledning till större smittoskräck föreligger sålunda inte. Finns en sådan överdriven och dessutom inhuman smittoskräck, kan den i stort sett få en annan verkan än som avsetts. Sålunda våga ofta vissa tuberkulösa människor — av rädsla att avslöja sin sjukdom — inte iaktta de försiktighetsmått med sin upphostning m. m., som de annars oförbehållsamt skulle vidtagit.

Så övergå vi till frågan om smittoskydd vid lungtuberkulos. Det gäller då dels att hindra bacillerna att i nämnvärd grad komma in i vår kropp, dels att höja vår kropps motståndskraft. Vi måste i främsta rummet söka skydda oss mot den tuberkulösa upphostningen, det tuberkelbacillhaltiga dammet och mot så förorenad föda, spec. mjölk.

I fråga om barn är största försiktighet nödvändig; detta måste starkt betonas. Vad barn, särskilt under 4 år, beträffar, böra de avlägsnas från sin tuberkulösa omgivning i hemmet, om inte efter läkarens bedömande fullt betryggande åtgärder vidtagits. Genom det allmännas försorg kunna barn från mindre bemedlade och obemedlade hem under sådana förhållanden sändas till särskilda för detta ändamål avsedda hem.

I fråga om de skyddsåtgärder, som böra vidtagas av den smittobärande tuberkulossjuka, vill jag här inskränka mig till vissa huvuddrag: eljest bör den sjuka samråda med läkaren om detaljerna i dessa åtgärder. Det finns också anledning att här med skärpa framhålla de stora förpliktelser, en tuberkulossjuk har att skydda sin omgivning. Först och främst bör sålunda noggrant iaktas, att upphostningen under betryggande förhållanden uppsamlas i spottflaska eller möjli-

Hur ofta inträffar det inte, att en människa utan eget förvällande måste söka det allmännas hjälp? Många människor som på ålderns dagar tvingas att söka samhällets hjälp ha dock offrat mycken kraft och mycken möda för samhället i sin hårda kamp för existensen. Det stämmer illa med en modern tids uppfattning om dessa ting att avskära dessa fattiga människors rätt att deltaga i allmänna val. Icke sällan ha de ett levande intresse för allmänna angelägenheter och då känns rösträttsförlusten än hårdare.

Någon reell inverkan på valens utgång kan ett borttagande av detta streck näppeligen få. Här gäller det endast ett rimligt återskänkande av medborgarligena rättigheter åt en viss medborgargrupp. Det finns inte längre någon verklig resonans i det allmänna medvetandet för detta strecks bibehållande. De olika sociala hjälpformerna gripa så in i varandra att det praktiskt taget är omöjligt att klart ange vilken understödslagare som egentligen hör hemma under beteckningen "omhändertagen för varaktig försörjning". I varje fall kan urvalet icke bli rättvist.

Det är på tiden att denna lucka i den allmänna rösträtten slås igen.

gen i näsduk. Största försiktighet måste iaktas vid uttömmandet eller oskadliggörandet av denna upphostning. Den sjukas tvätt liksom den sjukas övriga tillhörigheter bör handhas med särskild omsorg. Den sjuka bör ha egen matservis. Bostaden bör vara så anordnad, att den noggrant kan rengöras från damm. Golven böra vara sådana att de lätt kunna avtvättas, de böra dagligen avtorkas med fuktig trasa. Helst bör den sjuka ha eget rum. Naturligtvis är solig och ljus bostad i hög grad att föredra. Vid avflyttningen från bostad bör noggranna åtgärder för smittrening företas. Vidare är att framhålla, att smittobärande lungsjuk inte bör få ha hand om barn, han bör inte heller sysselsättas med tillredning, servering eller försäljning av matvaror. I fråga om dessa två kategorier människor finns lagstadgat förbud. Sålunda "bör — som det heter — smittosam lungsjuk ej sysselsättas inom mejeri, mjölkmagasin eller därmed jämförlig handelslokal, ej heller må kvinna, som lider av lungsot, anställas som amma eller barnsköterska".

I detta sammanhang några ord om smittoskydd genom vaccinering enligt Calmette's metod. Som vaccin använder han starkt försvagade baciller från nötkreatur, vilkas oskadlighet först kontrollerats genom försök å för tuberkulos särskilt mottagliga försöksdjur. När det gäller små barn, kan vaccinet tas in i mjölk och nedsväljas, då dessa små barns tarmkanal lätt genomsläpper baciller. För att få garanti, att så verkligen sker, måste vaccinet intas senast 10:de levnadsdagen. Sådan vaccinering av småbarn har på sista åren i ganska stor omfattning använts särskilt i övre Norrland, där ju tuberkulosen fortfarande svårt härjar. När det gäller vaccinering av vuxna, måste vaccinet insprutas

Frågan om anmälningsplikt

I Medicinalstyrelsens förslag till ny tuberkuloslag — vilket i tre föregående nummer av denna tidskrift varit föremål för kritik i form av uttalanden av framstående tuberkulosläkare och i redaktionella ledare, särskilt då det gällt den tvångslagstiftning, som föreslagits som ersättning för nuvarande tuberkuloslag — upptager § 2 stadgande om anmälningsplikt för läkare, som konstaterat tuberkulos hos viss person.

Den omständigheten, att dispensärverksamheten varit baserad på frivillighet och sådan verksamhet innan den nya dispensärförordningen tillkommit i en del sjukvårdsområden saknades, har tidigare varit ett kraftigt argument mot denna paragraf. Som vi förut framhållit, torde det också vara uteslutet, att densamma kan få något större värde förrän den nya dispensärorganisationen ingående prövats och därigenom fått den utformning, som helt svarar mot det verkliga behovet.

Samtidigt bör man förenkla systemet med central- och distriktsdispensärer. Detta att en distriktsdispensär icke har egen röntgenanläggning utan måste hänvisa sitt klientel till centraldispensären, mången gång förenat med långa och besvärliga resor, är en brist, som snarast bör avhjälpas. I annat fall riskerar organisationen det förtroende hos allmänheten, som är så nödvändigt för ernående av gott resultat.

I paragraf 3 talas om läkares åligganden vid anmälan, som gjorts enligt paragraf 2. Bl. a. säges: "Läkare vid distriktsdispensär åligger att i samarbete med läkaren vid vederbörande centraldispensär utan dröjsmål föranstalta därom, att alla de undersökningar och övriga åtgärder till förekommande av tuberkulosmittans spridande, vartill anmält sjukdomsfall bör föranleda bliva vidtagna, ävensom att i fortsättningen övervaka, att de givna föreskrifterna iakttagas. Skulle för sådana åtgärders och undersökningars genomförande hälsovårdsnämnds ingripande erfordras, åligger näm-

under huden. Oskadligheten av Calmette's metod är visad; några fullt säkra positiva resultat föreligger dock inte ännu men det är sannolikt att vi här ha fått en metod att åtminstone i viss grad minska smittorisken.

Till sist vill jag framhålla, att våra strävanden att höja de sociala och hygieniska förhållandena äro i hög grad ägnade att höja motståndskraften mot tuberkulos smitta och på så sätt hindra uppkomsten av tuberkulos som sjukdom.

den att lämna behövt bistånd." Man talar alltså om alla de undersökningar och övriga åtgärder, som kunna föranledas av anmält fall och som skola vidtagas. Blevet detta i praktiken genomfört vore givetvis anmälningspliktens värde stort. Dock säges det vidare: "Det vare läkare, vilken icke är läkare vid distriktsdispensär, obetaget att beträffande av honom till tjänsteläkare anmält fall av tuberkulos utan anlitan av dispensärer- nas medverkan vidtaga åtgärder och företaga undersökningar, som i föregående stycke avses, där- est han vid anmälan om fallet förklarar sig villig övertaga ansvaret härför, samt till dispensären av- giver rapport enligt av medicinalstyrelsen fast- ställt formulär över vidtagna åtgärder." Ställes detta i relation till föregående citat blir emellertid det hela mera problematiskt. Att en privatpraktise- rande läkare hur skicklig som helst, kanske icke har tillgång till röntgen är ett givet minus, och hur han sedan skall kunna företaga "alla de åtgärder och undersökningar", som fallet föranleder, då han ej heller till sitt förfogande har den organisation, som står dispensärläkaren till buds, är obegripligt. Denna svaghet måste övervinnas!

Dessutom — den som har de ekonomiska möj- ligheterna bör icke förmenas rätten att konsul- tera den läkare, han själv önskar, men sam- hället måste skapa garantier för att den enskilde på intet sätt river ned det som med mycken möda och med stora uppoffringar av andra lungsjuka bygges upp nämligen ett effektivt skydd mot tuberkulosmitta. I stället för att ett dylikt kryphål lämnas, borde stadgas, att alla, rik eller fattig, hög eller låg ovillkorligen måste stå under dispensärens tillsyn och kontroll. Ett dylikt stad- gande behöver ju på intet sätt betyda något in- trång i vederbörandes rätt att konsultera den läka- re han önskar.

*

I Svenska Tuberkulosläkareföreningens yttran- de över lagförslaget förklara sig bl. a. doktorerna H. C. Jacobæus och A. Gullbring ha stora betänk- ligheter mot den föreslagna anmälningsplikten.

D:r Gullbring framhåller, att han är yt- terst tveksam om, huruvida ett behov för en tvångsanmälan nu föreligger. "Skall en tvångslag- stiftning införas" — säger d:r Gullbring — "böra verkligt bärande skäl andragas för dess nödvän- dighet. I lagförslaget har detta knappast varit fal-

NÄR BÖRJAR LIVET?

Av OVE EKELUND

Wir sollen herausgehen. Ich habe, du hast, er sie es hat. Wir haben, ihr habt, sie haben Frühstück gegessen.

Det är min son, som talar. Han intresserar sig för tyska. Förutom modersmålet kan han inte något annat språk.

Sträcka-ställa! Sträcka-ställa! säger min dotter.

Hon slänger fram sitt nakna ben och stöter ut med tån så långt hon kan på golvet. Hon dansar balett sedan flera månader tillbaka. Hon går inte längre, hon sliter inte skor, hon dansar i strumpsockorna eller allra helst i bara skinnet. Hon är plastisk i allt hon tar sig för. Hon kan inte göra en enda, naturlig rörelse sedan flera månader tillbaka.

Min fru — Nej, det var så sant! Hon har ju hövligt bett mig att få slippa —

Jag själv? Joo. Jag sitter, ligger, går, jag äter och dricker, jag röker en och annan cigarrett. Jag tänker. Men jag tänker novellistiskt, när jag tänker.

Jag hör ett namn nämnas. Det låter egendomligt, och utan att själv veta det, skriver jag upp det i min hjärna. Varför? Därför att det låter bra. Det är ett bra namn. Jag behöver inte anstränga mig det ringaste för att tydligt kunna se framför mig, hur det namnet tar sig ut i tryck på tidningspapper. Det ordnar sig av sig självt. Det går fullkomligt automatiskt.

let. Åtminstone kan man icke tillmäta den i förslaget uttalade uppfattningen, att centraldispensärerna för att kunna fylla sin uppgift förutsätta anmälningsplikt, sådan betydelse.

Utan någon anmälningsplikt har tuberkulosdödligheten i Sverige sedan en lång följd av år varit stadd i ständig tillbakagång, och vi äro i detta hänseende ej sämre ställda än Danmark och Norge, som ha anmälningsplikt. Jag kan därför icke tillmäta den obligatoriska anmälningen större betydelse i antituberkulosarbetet. Det synes mig riktigtast, att innan man går in för anmälningskyldighet, man först skaffar sig en uppfattning om, hur utbyggnaden av vårt dispensärväsen kommer att verka.

Morbiditetssiffrorna få ej heller övervärderas, då en morbiditetsstatistik vid tuberkulos endast har ett relativt värde. Än mer blir detta fallet, om ej de läkta fallen skola anmälas.

Jag vill även framhålla, att anmälan kan komma att medföra svårigheter för de anmälda såväl socialt som ekonomiskt. Skall vi emellertid ha en anmälningsplikt bör för statistikens skull även de uppenbart läkta fallen anmälas".

Jag bevittnar en liten händelse på gatan, där jag just passerar. Det är inte någon märkvärdig händelse, närmast en episod. Men i min ingivelse broderar jag på den, spinner ut den, rycker och drar i den, så att det blir något av den. Det blir en dikt av den, ett kåseri, en artikel, en novell, kanske en radiopjä. Det vet jag inte. Det kan jag inte själv bestämma.

Vem är jag då? Vad är jag egentligen? En maskin? Naturligtvis. Jag är en skrivmaskin. Jag är tangenter, som klappa, ett violett färgband, som rullar fram och tillbaka över sin spolar, en liten klocka, som plötsligt ger ett ljud ifrån sig.

Varför? Av yttre behov? Knappast. Ty skulle inte jag också kunna försörja mig och min familj på att sälja gramofoner och högtalare — när så många andra kunna det? Säkert. Nej — av inre nödvändighet är jag en skrivmaskin.

I källarvåningen bor skomakaren.

När han ser ut genom fönstret, tänker han inte så mycket på att det växer träd alldeles bredvid hans verkstad. Levande träd. Han ser inte barnen, som leka på trottoaren. Det är bara skor, han ser — stora och små skor i alla färger och av alla kvaliteter. Hela skor och trasiga skor.

Och när jag kommer in till honom med paketet under armen, säger han mycket riktigt:

— Jag har länge lagt märke till, att min herre går snett på klackarna. Min herre skulle ha kommit litet tidigare —

På tolfte bänk parkett sitter frisören. Han betraktar alla nackarna, som radats upp framför honom.

Dåligt arbete! tänker han.

Eller han tänker:

Nyklippt — ovärdat — för mycket briljantin — vattenondulerat —

Så fly sekunderna. Minuterna ila. Timmarna försvinna. Dagar, veckor, månader — de bli till intet, intet.

Men när börjar livet? När skall vi människor få tid att leva livet?



Skriv i kväll

efter prospekt över den hermodskurs Ni vill läsa!

■ **HERMODS, Malmö** ■

BYSTEN

Av

Gösta Gustaf-Janson

Illustratör:
Arvid Fougstedt



Verkmästare Molén bodde i en liten våning på Surbrunnsgatan. Tre rum, två åt gatan, ett åt gården. Små och låga rum, men tillräckliga för verkmästarefamiljen, som bestod av mannen, hustrun och den elvaåriga dottern.

Verkmästare Molén var en skötsam man, trevlig och glad i sitt sätt, rejäl i sitt arbete. Han hade många vänner, som han gärna såg hemma hos sig. Dels därför att han tyckte om dem, men dels också därför att han var stolt över att få visa sin fina våning. Hans våning var bättre möblerad än någon annans i huset. I salen stod en ekmöbel med en väldig skänk, som fylle hela rummet, och på skänken stodo skålar av nysilver. Sängkammaren hade stora engelska järnsängar, förmaket var plyschmöbel, gammal och nött men ändå plysch, len, sammetsmjuk, mörkröd.

Och så fanns där konstverk. Oljetryck, jultidningsplanscher och fotografier, ingenting dyrbart, men allt vackert inramat. På nedre botten hade förgyllare Högström sin butik. Verkmästaren umgicks mycket med förgyllaren, som för billigt pris gjort inramningar åt sin vän. Så att familjen Moléns väggar lyste överallt av breda och granna guldramar.

Verkmästare Moléns stolthet var emellertid inte tavlorna. Det var bysten. Bysten var en marmorstatyett, och alltså ingen byst. Men hos verkmästaren kallade man den ändå så, eftersom man inte kände till något annat namn på skulpturverk. Och när man talade om den, var det alltid i bestämd form och med stort B.

Den föreställde en kvinna just i färd med att stiga ned i badet. Hon sitter på ett stenblock, sträcker ut ena benet, för att känna, om vattnet är kallt.

Bysten var ett arv efter fru Moléns far. Den var den dyrbaraste av de saker han lämnade efter sig. Varifrån gubben Nordlund fått den var det ingen som visste. Men eftersom han i livstiden var en praktisk man, som inte kastade bort sina pen-

gar på strunt, tog man för givet, att bysten var en sällsynt dyrbarhet.

Verkmästaren hade först velat sälja den. Men hans hustru satte sig däremot. Hon ville behålla den som ett minne efter sin far.

Genast den kom, hade förgyllare Högström tagits till råds, för att om möjligt bestämma dess värde. Förgyllaren gällde för att vara en stor auktoritet på området. Han hade gjort så många inramningar i sin dag, sett så många tavlor, kunde också en del facktermer. Han ansåg sig hemma i allt som rörde konst.

Han hade med kännaremin granskat bysten. Han hade vridit och vänt på den, petat och synat. På baksidan av sockeln fann han ett namn inhugget. Där stod PERZ. "Konstnären", tänkte förgyllaren, "en utländsk konstnär, kanske en stor berömdhet". Och han nickade menande.

Omkring stod den Molénska familjen i spänd förväntan. Förgyllaren rev sig i huvudet och funderade på vad han skulle säga för att ännu mer stärka sitt renommé såsom kännare. Han hostade betydelsefullt och sade:

— Jo, det är en mycket fin sak det här. Det är original, förstår ni. Den är signerad. Perz, det är en fransk konstnär, jag har läst om honom någon gång. Så den är antik... och unik... Mycket fin sak".

Verkmästaren gapade på honom. Det var mer än de väntat. Så många märkvärdiga utländska ord hade de aldrig trott att man skulle kunna säga om bysten.

— Hur mycket är den värd då? frågade verkmästaren.

Hans vän stod tyst en stund. Han rev sig i huvudet, vände återigen konstverket ett par varv, kliade sig betänksamt på näsan. Han hade ingen aning om, vad bysten kunde vara värd. Han återkallade i sitt minne, vad han i veckotidningar läst om sagolika dyrbara konstskatter. Och eftersom han givit sig in

på att berömma bysten såsom en stor raritet, beslöt han fortsätta i samma anda. Han sade:

— Tja, det är svårt att veta... så där... vad skall jag säga... en fyra... fem... sexhundra kronor, kanske mer.

Verkmästaren stirrade på honom som ett under.

— Sexhundra kronor, upprepade han. Då borde man väl ändå sälja. Han sneglade försiktigt på sin hustru. Men hon hade en gång för alla fattat sitt beslut. Den skulle inte säljas. Det var hon skyldig sin far. Och hon ruskade resolut på huvudet. Hon fick stöd hos förgyllaren, som misstänkte, att hans värdering vid en eventuell försäljning skulle visa sig alltför felaktig, och hans anscende bli lidande därpå.

— Ja, men tänk sexhundra kronor, försökte verk-mästaren.

— Nähej! sade hans hustru. Det står där den står.

Och den fick stå.

I början grämde det verk-mästaren. Han gick och sneglade på konstverket mellan nysilverfaten på skänken och fantiserade om de sexhundra kronorna. Men snart vande han sig och kände till slut en oändlig tillfredsställelse med att i sitt hem äga en så dyrbar pjäs.

För umgänge och grannar berättade han så ofta han kom åt om sin sällsynta byst. Och han lyckades efter en tid att hos de flesta väcka en grundlig avund. Då han hade vänner hemma hos sig, måste de alla i tur och ordning beundra bysten. Och de fingo ideligen antydningar om dess kolossala värde. Ett värde, som i verk-mästarens föreställning med tiden steg högst betydligt.

Det blev till slut mer än vännerna kunde tåla.

Verkmästare Molén blev illa omtyckt. Han började uppträda högdraget. Han ansåg sig för mer än sitt umgänge, något som han också lät alla förstå. Endast förgyllare Högström visade han aktning och vänskap. Han kände det; som om förgyllaren hade del i hans lycka och upphöjelse. Det var i alla fall han, som gjort värderingen, fastän han troligen gjort den för lågt.

Men utom förgyllaren var det ingen, som fann nåd för hans ögon. Hustruns närmaste väninna, fru Johansson, som hade mjölkmagasinet några nummer längre ned på gatan, råkade en kväll ådraga sig verk-mästarens särskilda ovlja. Hon lät undfalla sig en anmärkning om, att bysten var aldeles för smutsig. Verkmästaren hörde vad det var frågan om och kom in från rummet bredvid. Han fnyste av förakt.

— Smutsig, sade han, förstår inte fru Johansson, att bysten är antik, och antika saker skall vara smutsiga. Det var förgyllarens visdom han prälade med. Den är gammal, ser fru Johansson, och det skall man kunna se på den. Förresten skall fru Johansson inte lägga sig i saker, som hon inte begriper. Och verk-mästaren gick ut och slängde igen dörren efter sig, upprörd över en så måttlös okunnighet.

Fru Johansson gapade efter honom. Hon begrep ingenting. Men hon skötte om, att hela kvarteret fick reda på verk-mästarens uppförande. Det ökade inte hans popularitet.

Verkmästaren var en skötsam man. Men även den skötsamaste kan få trassliga affärer. På morgonen samma dag hyran skulle betalas, upptäckte han, att det fattades honom trettio kronor.

Han var för stolt att gå till någon vän och låna. Förresten hade han inga vänner längre. Det fanns ingen annan utväg än pantbanken. Möblerna kunde han inte köra bort, med, nysilvret var inte värt trettio kronor, sina kläder kunde han inte vara utan. Och efter en lång strid med sig själv traskade verk-mästaren på eftermiddagen iväg med bysten i famnen.

På pantlånekontoret ställde han försiktigt upp sin skatt på disken och befriade den från linneduken han höljt omkring den.

— Jag vill inte ha mer än trettio kronor på den här, sade han, bara på några dagar. Hans röst lät triumferande. Han sneglade överlägset på en man bredvid sig, som med slö min väntade på att få en krona för ett par blankslitna byxor.

Kassören tog emot bysten. Han synade den länge och noga. Det föreföll nästan, som om han vore tveksam.

— Jo, trettio kronor kan ni få, sade han till slut.

— Ja, det skulle jag väl tro, skrattade verk-mästaren utmanande.

Veekan därpå, då han nyss fått sin avlöning, gick han för att lösa ut bysten. Han lämnade pantsedeln till ett biträde och väntade. Mannen kom tillbaka med ett bekymrat uttryck i sitt ansikte.

— Det har inträffat en olyckshändelse med er statyett... sade han. Den måste fallit i golvet... Den är fullständigt sönderslagen.

Verkmästaren grep häftigt tag i disken fram sig. Han sväljde krampaktigt ett par gånger utan att få fram ett ljud.

— Vad säger ni människa...! kom det till slut. Det lät som ett nödrop. Har ni slagit sönder bysten...!

— Ja, tyvärr, jag beklagar. Men vi kommer naturligtvis att ersätta den.

Verkmästaren lugnade sig.

— Ersätta ja... men jag lånade bara trettio kronor, och den är värd mycket mer.

— Vi ersätter naturligtvis till fulla värdet.

Mannen innanför disken talade i en ligkiltig, affärsmässig ton.

Verkmästarens ansikte klarnade.

— Fulla värdet, tänkte han... fulla värdet. I hans öron ljödo förgyllarens ord "...sexhundra kronor, kanske mer". Naturligtvis var det mer. Hans blick sökte något långt borta. Det kom en förklarad glans i hans ögon. Mannen vid disken väckte honom ur hans funderingar:

— Vi kan inte betala i dag. Vi måste få den värderad först. Men kom igen i morgon!

— Javisst, svarade verk-mästaren. Han gick med dröjande steg.

När han kom hem, sökte han genast upp förgyllaren. Han berättade, att han burit bysten till en konstfär, för att få den precis värderad. Där hade de slagit sönder den. Och nu väntade han ersättning.

— Till fulla värdet, förstår du, skroderade han. Det blir mycket pengar det. Jag tror jag skall kunna bjuda på ett ganska rejält kalas, när jag fått betalt.

Han dunkade sin vän i ryggen.

Förgyllare Högström såg betänksam ut. Han var stött över, att vännen inte varit nöjd med hans värdering. Och han fruktade, att hans antaganden nu skulle komma på skam. I alla fall tackade han för inbjudningen.

Långt in på natten låg verk-mästaren vaken och fantiserade. Stora summor snurrade genom hans hjärna. Sexhundra var väl aldeles för litet. Inte begrep sig Högström på konst. Det var säkert mycket mer. Han på pantbanken såg så allvarlig ut. Tusen var det nog allra minst... Och vilket fint kalas... Nu skulle han bräcka de andra gubbarna. Nu skulle de få se vad Johan Molén kunde åstadkomma. Inget knussel...

Verkmästaren vred sig oroligt i sängen. Han somnade först fram emot morgonen.

Hela den följande dagen gick han i en olidlig spänning. Han visste ju ännu inte, hur mycket han skulle få för bysten.

GROTTEKVARN

Husen ha tuberkulos i detta övergivet trista stadskvarter. Drypande fasad, du kan berätta om en mänsklig klan, som vissnar ner. — Ändå ta sig ytterst få avdaga; bara en och annan gör försök till att stillsamt bort från världen draga i ett trångt och syrefattigt kök.

Ingen tog er någonsin om händer, då er nakna barndom bottenfrös, stod i gathörn eller smög i gränder, utestängd, förvildad, faderlös. Aldrig sken en gnista av det klara, blonda livet någon blå april, aldrig skymten av det underbara i er ängsligt flackande pupill.

Prisat vare — på det hela taget — detta släkte: homo sapiens. Kreatur, du blev ju hårdast slaget, visar ändå saktmod utan gräns. För att lida vräks du övergivet till din spilta här i tid och rum. — Ändå ha de flesta älskat livet sitt armods grå martyrium.

JOHANNES EDFELT

Högström kunde ha misstagit sig. Men nej, det var inte möjligt... Sexhundra kronor, kanske mer. Och han gjorde för arbetskamraterna antydningar om, att nu skulle han sälja bysten.

— Det blir nog en bra hacka, skrattade han. De andra sände avundsjuka blickar efter honom där han gick.

Men tvivlet låg där ändå och gnagde.

Han sprang hela vägen till pantlånekontoret. Flåsande snubbade han fram till disken.

— Jo, det var bysten jag skulle få betalt för.

— Bysten.

— Ja, som blev sönderslagen.

— Jaså, marmorstatyetten. Vi ha skaffat en likadan i stället, jag hoppas min herre blir nöjd med det.

Verkmästaren såg ut, som om han fått en tegelsten i huvudet. Han stirrade fullkomligt oförstående på den talande.

— ...en likadan...?

Expediten nickade.

— Men det är omöjligt, det finns inte!

— Ett ögonblick, sade den andre. Han gick och kom strax tillbaka med en statyett av precis samma sort som den sönderslagna. Men ny, skinande vit.

Verkmästaren vände på den med darrande händer. PERZ stod det på sockelns baksida.

— Omöjligt... omöjligt... mumlade han gång på gång. Han var alldeles blek.

Kassören, som suttit vid sitt skrivbord och lyssnat, kom fram.

— Jag hoppas, att ni tycker det är bäst så här, sade han.

Då blev verkmästare Molén ond. Han sträckte på sig och spände ögonen i kassören.

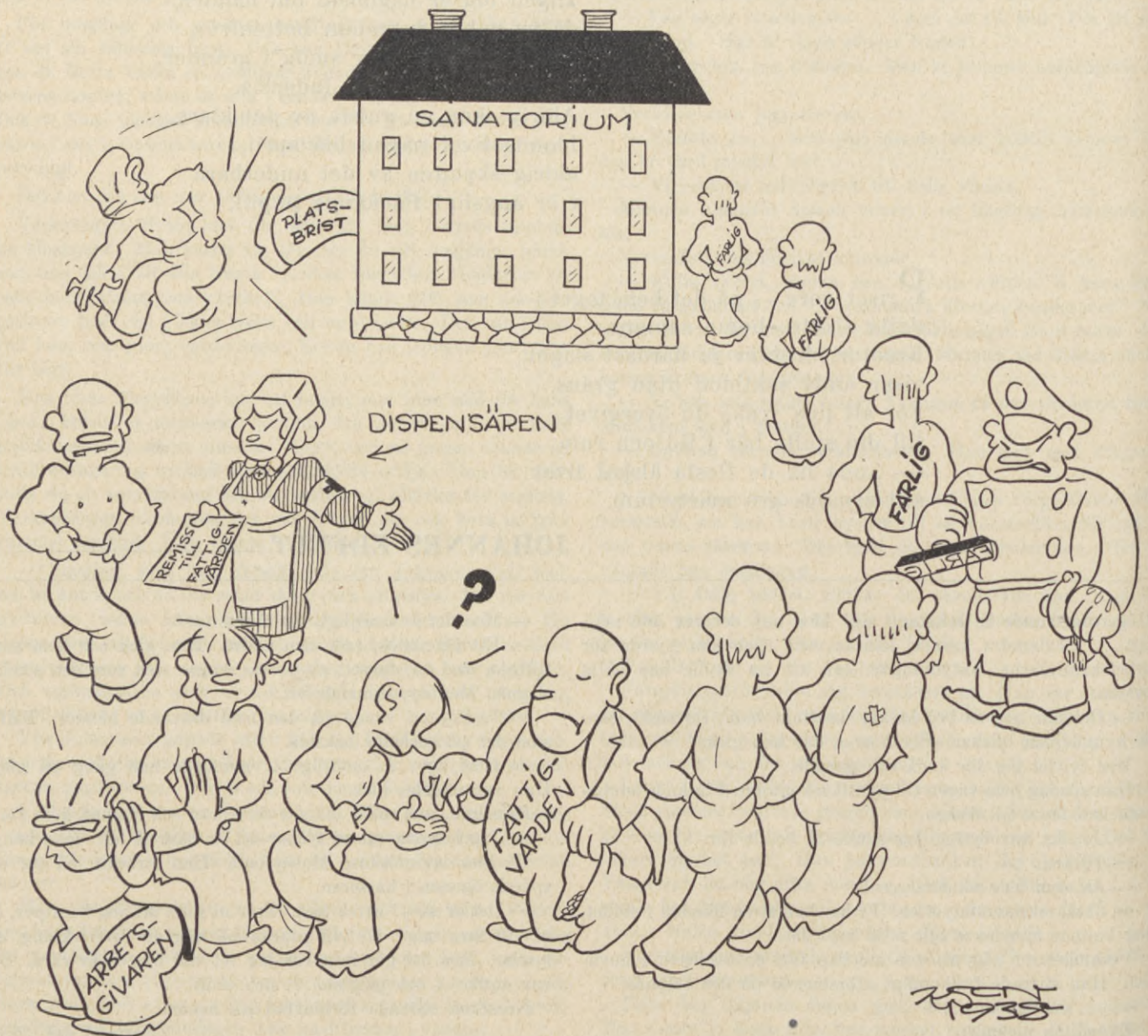
— Det är skoj! skrek han. Tror ni inte, att jag begriper, att ni vill lura mig! Ni vill pracka på mig en förfalskning, era lymlar. Men det går inte, för jag vet vad bysten är värd. Den var antik... och original... och unik...

Kassören stirrade förbluffad på honom.

(Forts. å sid. 20.)

"Den eviga kretsgången"

vill man nu "reformera" med en lag, som skulle sätta en hallstämpel på den medellöse bacillbärande lungsjuke





Sjöfolk

av Ragnar Holmström

Författaren Ragnar Holmström gjorde för några år sedan i en arbetslös' skepnad några studier bland huvudstadens tiggare och hemlösa, vilka sedermera publicerats i en artikelserie. Vi återge här ett avsnitt ur det intressanta reportaget, betitlat "Sjöfolk", där författaren — som själv i sin ungdom "seglat till sjöss" och sålunda är väl förtrogen med sjömannens bistra vardag — gör en lika intressant som träffande studie av sjömannen. "De flesta av havets arbetare äro de präktigaste och renhårigaste människor, man kan träffa samman med", säger förf. — en karakteristik vari varje sjöfolk, gärna instämmer.

Knappast något yrke i världen är hårdare, bistrare, mer prövande och mindre uppskattat än sjöfolkets, intet arbete är så osäkert, så farofyllt och i längden fysiskt nedbrytande, men likväl — eller rättare sagt, just därför — äro de flesta av havets arbetare de präktigaste och, kort och folkligt uttryckt, renhårigaste människor, som man kan träffa samman med. Undantag ges naturligtvis här såsom överallt och kanske bryta undantagen inom detta samhällsskikt regeln mer markant än på andra håll. Det är något av vild viking och hänsynslös bär-särk hos sjömannen, när han en gång lossar på de band, som till vardags göra honom till en av de fogligaste bland goda kamrater.

Den populära uppfattningen av sjömannen har av skilda anledningar givit den bilden, att han är något av en fribytare

till sin karaktär; han rymmer hemifrån innan skolan är slut, han rumlar upp sina förtjänster, han ger aldrig de sina underrättelser om var han finns, han lever utan Gud och utan tanke på morgondagen och sluter varje glad flicka i famn; om hon är svart eller vit bekymrar honom föga, huvudsaken är att hon är villig, ung och varm. Han bara mönstrar ut, seglen hissas eller maskinen börjar sitt taktfasta dunk, han har sina givna vakter att göra, resan går och sen rasslar ankaret i botten i en främmande hamn — man går i land och roar sig, glad och fri i själen, utan samvete, snygg och fin i landgångstöjet, med hyran lös i fickan och sjungande av hjärtans lust "om böljan den blå" och "havets fria liv". —

Denna uppfattning är nu av ett tämligen enkelt och romantiskt slag — och därtill så falsk och skev som gärna möjligt.

För sjöfolket existerar varken hav eller böljor; ingen sjöman har något annat namn för de stora vattenvidderna än *sjön*. Han talar om bris och kuling, dyning och brott, krabb sjö och "ett djävla väder", om han ridit ut en storm eller en orkan. *Sjön* — det är sjömannens vardag; fartyget är koken och arbetsplatsen. Om vinden tjuter och sjön bryter vild och skummande över däck och bryggor eller en oändlig yta ligger blank som en förgylld spegel i solnedgången, det är vardag ändå, sjömannens vardag. Hans sinne är i jämvikt ombord; han arbetar och gör sin plikt, om det gäller livet eller inte, det finnes ingenting annat att välja på. Om skeppsbord är var och en en kugge i maskineriet.

Han mönstrar ut och möter sin långa vardag, som räcker från det fartyget lämnar hamnen till dess förtöjningarna göras fast vid pollare eller moringar i destinationsortens hamn; dygnet är indelat i vakter, det är inte mindre arbete på natten än om dagen; om vädret är vackert eller dåligt spelar ingen roll.

Matrosen eller jungmannen har sin törn på utkiken och vid ratten, vitfärgen skall vaskas eller målas, rost bankas på däck och skott; kollämparen gräver sig fram i djupet av heta och kolmörka boxar, eldarnas skyfflar nötas mot durkarnas räfflade plåt i stockhålet, och där inte fyrarnas förbrända avfall suges ut genom skeppssidan med injektor, är ingen fri från sin vakt, förrän de tunga slaggpytsarna vevats upp genom lufttrummorna och störtats i trumman i lä. Inte förrän i hamn tas landgångskostymen ur kistan eller skansskåpet, inte förrän fyrarna släckts under pannorna, ges längre frihet än frivaktens — och den behöves för sömnen och vila till nya krafter.

Sjömannens arbete är hårt — men ingen kan klaga mindre över de många gånger omänskliga krav, som ställas på havets arbetare än sjömannen gör; han klagat inte alls.

Jag kommer ihåg en liten episod, som hände under en julhelg på sjön för sexton eller sjutton år sedan. Vi voro på väg till en hamn i Nordengland med trälaster och råkade ut för hårt väder i Nordsjön.

I närmare en vecka lågo vi och stampade mot sjön sydost om Shetlandsöarna — vi kommo ingen vart, det var endast att hålla rätt mot sjön, så länge det fanns möjligheter. För varje sjö skrovet red upp på måste ångan till maskinen strypas för att inte propellern, när den släppte vattnet, skulle — i brist på motstånd — skaka sönder fartyget akteröver då stäven borrade sig in i en grön sjudande vägg, vars skummande krön bröts till ständiga vattenfall över däck.

Två dagar före julaften gick däckslasten överbord, dagen efter fördes slupar och livbåtar bort, skansen kunde ingen komma in i, dörrarna hade slitits bort av brottsjöarna, stormportarna voro sönderslagna, bommarna slet sina surringar under de våldsamma påfrestningarna, och däcksfolket stod ofta begravt till halsen i brusande vatten på fördäck under sin kamp för att klara luckornas skalkningar.

På själva julaften slog en sjö sönder luckan till proviantkällaren akteröver och rev bort dörrarna till salongskappen. Ingen fick något annat än konserver att stilla hungern med, all annan föda var fördärvad av saltvattnet — och sömn var inte att tänka på. Det var bara att rida ut — och alla gjorde utan knot sitt arbete, hur hopplöst det föreföll. På annandagen upptäckte kollämparen att det börjat brinna i babords kolbox, däcksluckan kunde på grund av de ständigt översköljande brotten inte öppnas, eldare och matrosar fingo från eldrummet ta sig in i boxen och lämna om kolen för att komma åt eldhärden — svarta, drypande av svett, med röststrimmiga ögon och torra, flåsande strupar kröpo de ut och in genom skruvluckan i stockhålet, febriga och sjuka, utarbetade och dignande av brist på vila och föda. Men de utförde ändå sitt arbete, ingen gav tappt, förrän faran var överstånden, då sjönko de samman likt kvidande djur i mörkret i en av gångarna in till maskinrummet.

På fjärde dygnet efter det proviantförrådet spolierats började vädret mojna — i Nordpassagen skrubbadesskansarna rena och hängdes kläder på tork i solen. Mannarna sovo tungt och gott under sina frivakter på bara britsarna, ty kojdynorna voro oanvändbara, och när vi utanför Holy Head lågo och väntade in springtime, var hela äventyret bortglömt. Matrosar och eldare gjorde upp listor på vad de skulle "ta upp på hyran" för kvällen, och på den gamla hederliga sjömannskrogen Red Lion i Preston hurrades och sjöngs till aekompangemang av kraftiga sejdler klirr och klang mot de mörka bordens ringade och fläckade ekskivor.

Det var vila efter en hård vardag.

Endast den som själv inte prövat livet "för om masten" kan

döma en sjöman för lättsinne, när han i glada vänners lag tömmer en dram eller två eller fler — jag tror, att det är en ganska behövlig motvikt mot det oavbrutna slitet under långa resor, och detta att sjömannen oftare än de flesta andra människor bli vana med att se döden i ögonen skingrar lättare tankarna på en okänd framtid än den sorglöshet som födes på krogen.

För övrigt är nog inte deras antal så stort, som rumlar upp allt vad de tjäna i sus och dus på bordeller och sjömannskrogar, åtminstone är det i Sverige ingenting ovanligt att sjöman ha ganska goda sparbanksböcker, när de mönstra av en båt. Och om en sjöman är en stor slarver, är han dock nästan alltid den mest hederliga och hjälpsamma människa mot kamrater och främmande — kanske en följd av det osäkra yrket som gör, att han själv alltför ofta är hänvisad till den hjälp, som bjuds av kamrater, organisationer eller främlingar.

Dessa reflexioner inställde sig ganska osökt andra dagen jag prövade den arbetslöses lott i huvudstaden. Efter den verkligt goda sömn jag njutit under det gamla förseglet ombord på den cementlastade skonaren vid Söder Mälarstrand och det sköna dopp jag tagit mig vid friluftsbadet, kände jag mig kry och pigg — och frampå dagen något hungrig. En gammal man, som nere på Kornhamnstorg matade duvor med torra wienerbröd ur en stor påse, föreföll mig rent ut sagt som en styggelse både för Gud och medmänniskor, när jag vördsamt anhöll om en liten hjälp till en frukostbit eller en kopp kaffe och fick till svar:

— Jag har ingenting att ge. Ni är ju stor och stark — sök er ett arbete!

— Det finns ingenting att få, svarade jag; jag hade ju verkligen försökt på en del håll.

— Äh prat, sa mannen med brödpåsen och log åt en duva, som slog sig ner på hans arm — det säger dom alla.

Jag teg förståndigt och gick närmare kajen, jag satte mig på en pollare och sög in fläskoset från kabyn på en stor målarpräm, som låg och väntade på slussning. Doften var verkligen lockande och jag kände mig för tillfället inte så synnerligen angelägen att tända en cigarrett, som jag rullat för att i någon mån dämpa min mages pockande krav på något slags föda.

— Förbannat vackert väder i dag, sa en man ombord på prämen. Han var barhuvad och väderbiten, han stod till hälften dold i luckan ner till skansen, hans muskulösa armar voro bara och vilade mot luckarmen.

Jag nickade en bekräftelse till hans påstående, som hade allt fog för sig: solen stod strålende och het högt på himlen över tornet på Maria, Riddarfjärden glittrade, några Ålandskutor lågo borta vid fiskarhamnen och torkade segel, spårvagnar och bilar rullade och rasslade förbi bägge sidor av torget, som lyste och doftade av blommor och grönt, en gumma i röd- och gulrutigt storförkläde hade satt sig på sockeln till barriären mot Slusskajen, där hon sålde skogsgrönt. Nu lyste solen på hennes färad ansikte och glittrade i kaffet på det fat, hon förde mot munnen.

Joo, det var vackert väder, härligt, och förtjusande tavlor runtomkring — men jag var hungrig.

— Har'ru seglat till sjöss? frågade mannen ombord på prämen.

— Hur så? frågade jag tillbaka.

— Äh, det ser jag på hur du har knopat halsduken.

— Nåja — till sjöss har jag varit lite grann, erkände jag.

(Forts. å sid. 18.)



H A V E T

AV

PRINS WILHELM

Havet är inte att stå på land
och se hur vågornas toppar fräsa
av skum.

Havet är inte att dåsa
i vita kläder och klubbmössa
på däck av en mahognyblank kutter
och hålla om dess snidade rorkult
som man håller i en spatserkäpp.
Havet är varken Mysingen eller Soten,
Östersjön eller Kattegatt.
Det är otaliga mil av öde vidd
utan lä, utan hamn
från Kap till Kap
runt jorden.

Havet är någonting starkt och bistert
som man brottas med i oljeställ
och får valkiga nävar av.
Ett jubelskri, ett ångestvrål mellan
sammanbitna tänder,
tafatt bön
och svavelosande eder.
En rå boxare på stridshumör
som inte ger sig

förrän höger- och vänstersvingarna
gå in.

Järngrått vräker havet,
formlöst, tidlöst, gränslöst.
Endast kärleken gör det blått.
Det bäddar gravar
över vilka aldrig en välsignelse lästs.
Det bjuder på trots
lycksalighetens famn.

Havets män är starka män
med hård blick
och veka sinnen.
Deras enda stora längtan,
deras enda stora fruktan
är havet
åt vilket de vigt sina liv.
Allt krävde det,
gav blott snålt igen.
Allt slukade det i sin glupska hunger.
De höllo ännu av det
när de klamrade sig fast
vid den sista vrakspillran.

Ill.: Gunnar Lindwall.

Sjöfolk

(Forts. från sid. 16.)

men seglat har jag inte gjort precis — jag har gått i stimbåtar.

— Är'ru utan hyra nu?

— Jaa — det är ont om jobb både på lannbacken och till sjöss, sa jag.

— Har'ru tjäkat nåt i dag?

— Ingenting vidare, erkände jag, både villigt och skamsen, men jag var rörd.

— Hoppa ombord då, skar'ru får'e en bit. Jag har så sen frukost i dag, att jag kan kalla'n för lunsch liksom fint folk — men kvista i väg bort till magasinet på Nygatan och köp ett par bira — här har'u kosing och tomglas.

Jag gjorde ett raskt ärende, kom tillbaka med pilsnern och äntrade ner i den ganska rymliga, vitmålade pråmsalongen utan att bli trugad. Jag flyttade undan ett par tjärdoftande stövlar, tittade ett tag på ett runt kvinnoansikte i en korkram, föreställande en livboj, och min gästfrie värd sa:

— Det är karingen min, en rask jänta ska'ru se, sköter jobbet härombord som en hel gast, när hon är på bena — nu har ja'na på B. B. Men hon kommer ut endera dan, å en pojke blev det på fyrahundraåtti gram, en riktig best, skar'u tro, och här sir'u en kvast blomster, som jag handlat på torget och bara jag fått slussat nu, så lägger jag pråmen vid ponton och kvistar opp till'na på midjan en liten törn... Bänkare, bojs, och tjäka, här är'e inge krus... Här har'u korkskrub, du får dricka biran ur pavan och ta den här muggen till snapsen — det är XP från förbudslandet på andra sidan Bottenbaljan, jag slår opp dunkarna på literbuteljer, när jag blandar — hej, hej, skål och välkommen!... Det är ett helvete att gå utan hyra. Ät du! — Fläsk och potatis går i're. Tjäka bara!

Jag gjorde heder åt frukosten och tog en hård näve i min till tack för maten — och fick till svar detta:

— Nä hör'ru, dra åt helvete — inga schåser. En grabb hjälper en grabb, när man kan, så skar'e vara. Inget fjäsk ombord i den här skutan.

Om den man som matade duvorna stått kvar på torget, när jag lämnade den hjärtegade mannen ombord på pråmen, tror jag att jag gått helt nära förbi honom för att få ge honom en medlidsam blick. Man kan med ord inte ge uttryck för hur innerligt gott det gör ens själ att någon gång möta en varm och vid och oskrymd barmhärtighet; så länge den finns, så länge måste människorna ha en Gud att taeka och så länge behöva den optimistiska livsuppfattningens filosofer inte sakna sina — åtminstone tillfälliga — lärjungar.

Dagen gick så ungefär som den föregående: ett hopplöst spring efter arbete — och litet vila här och där i parker och på stadens verkligt sköna soffor, där fattiga och uttröttade människor åtminstone mot kvälldags tillerkännas en viss rätt till plats mellan välklädda flanörer och det slags unga damer, som inte förefalla att kunna njuta någon skönhet utan en för ansiktet placerad liten spegel.

Kvällen kom, jag hade ett tag funderat på att få gå in någonstans och låna telefonen för en uppringning — och be om mina nycklar till bostaden, men jag behärskade mig och gick och drömde om möjligheten till en "slaf" på ett ungarshotell i Gamla stan, dit jag styrde mina steg. Det var bara pengarna som fattades mig, och varje försök jag gjorde med personer, jag ville hälsa som filantroper, ledde till intet; de knäppte till sina rockar och betraktade mig med förolämpande miner

— och en liten mager man, med en röst påminnande om en tenors, sträckte på sina skuldror och sa:

— Slusk! — Gjorde jag rätt, så skulle jag ögonblickligen anmäla er för närmaste konstapel! Vet ni inte, att bettleri är i lag förbjudet?

*

Ibland förefaller världen ganska liten. Vid tolvtiden på natten stod jag och hängde mot gallergrinden i passagen mellan Västerlånggatan och Kornhamnstorg. Ett ungt levnadsglatt par dansade jazz över graniten till musiken av en visslande barhuvad yngling, som stödde sin rygg mot sockeln till "Bågskytten", och jag lyssnade girigt till en mager, blekhyad man bredvid mig, han berättade om en dramatisk händelse på ett fiskshop i Antwerpen i något av hamnkvartieren norr om Sibiria-dock.

Han hade suttit därinne, ett lag sjömän hade kommit in, två män hade slagit sig ner vid ett bord, den ene var stor och kraftig, den andre var en liten sydlänning — kanske en spanjor.

De hade beställt in var sin portion fisk. Portionen kom, men den utgjordes av två olika stora fiskbitar — och bägge höggo ungefär samtidigt sina gafflar i den större biten. Bägge svuro på att ha tagit biten först, de blevo högljudda — och den lille sydlänningen drog ögonblikket efter sin kniv och rände den i bröstet på kamraten på andra sidan bordet. Döden var ögonblicklig — och när polisen kom till platsen stack mördaren ner en konstapel och skar sönder ansiktet på en annan, innan han blev övermannad. Ett par dagar senare var han avrättad.

Jag kände mig underlig till sinnes — ty den historia jag lyssnat till hade jag hört förut, min bror hade tillhört samma besättning som mördaren. Händelsen tilldrog sig för några år sedan. Mördaren var en portugis, en liten spenslig matros, som mönstrat ombord som jungman och som under den tid han varit ombord i fartyget blivit utsatt för spe och löje, han hade utan minsta protest funnit sig att vara besättningens driftkneku, från mässpojken till donkeymannen och båtsman — och så, en knapp timme efter det han och hans kamrater mönstrat av fartyget, exploderade han i det ödesdigra raseri, som förde honom i galgen — galen kanske, kanske brinnande av begär efter hämnd för de nesor, han utstått ombord; han hade låtit kujonera sig till en viss gräns, driven över den hade det röda vansinnet gripit honom.

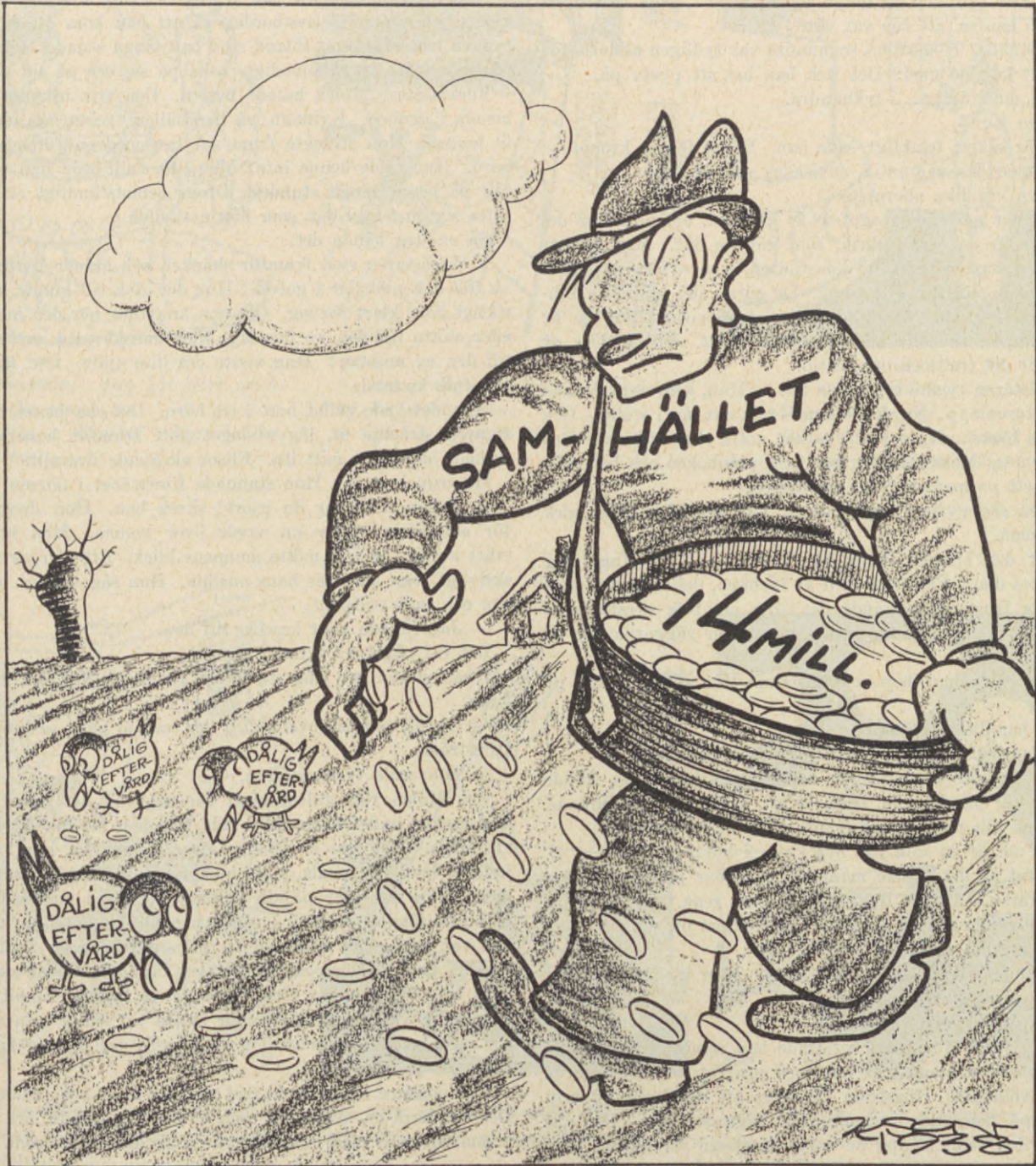
Jag har använt historien som episod i en novell — och jag kände mig på något sätt obehaglig till mods, när jag nu lyssnade till denne okände mans berättelse om förloppet. Jag tänkte: hur lättvindigt tar man inte på de främmande öden, man hör talas om — kan någon ens tillnärmelsevis ge en rekonstruktion av ett livs yttre förlopp, än mindre förklara de inre motiven till ett människoödes vägar i livet?... Man undgår inte ibland att känna en darrning inför de friheter man tar sig med hjälp av ord och trycksvärta — och stundom skulle man vilja utbyta en stor diktares ord: ingen kan skriva en roman — utom sin egen, mot dessa: ingen borde få skriva någon roman — utom sin egen.

Jag lyssnade emellertid vidare till den blekhyade mannen; han var eldare och utan hyra. Han hade sovit här och där om nätterna under fjorton dagars tid, gått och väntat på hyra. Ibland hade han legat i en skans, ibland ute. Ibland hade han ätit ombord hos kamrater, ibland hade han gått och tiggat i husen — och i natt skulle han promenera ner till Värtan. Där låg en båt som skulle gå på morgonen, han skulle stuva sig ner i kolboxen med hjälp av en kamrat ombord, som for på däck och gick vaktman i natt — han ville bara dröja i det

(Forts. å sid. 4.)

Som man sår får man skörda —

Samhället ger årligen ut 14 mill. kronor i direkta kostnader för tuberkulosvård. — Så länge eftervården är så bristfällig som den nu är, blir emellertid skörden därefter



Bysten

(Forts. från sid. 13.)

— Ni ser ju att det är samma statyett, sade han i skarp ton. Ni kan väl inte begära mer än att få tillbaka en likadan som den sönderslagna.

Verkmästaren var ursinnig. Han hade velat slå kassören. Han mötte hans blick, halvt försmädligt, halvt medlidsam. Och han lugnade sig. Han började tänka efter, hur allt hängde ihop. Kassören tycktes läsa hans tankar. Han sade:

— Ni kanske har fått någon felaktig uppgift om statyettens värde? Det är i så fall mycket beklagligt, men ingenting att göra åt.

Verkmästaren började känna sig besegrad.

— Jag har fått den värderad av en expert, sade han tveksamt. Och han sa' att den var värd...

Han tystnade. Högströms sexhundra var tydligen alldeles för mycket att komma med. Det fick han lov att pruta på.

— ... ungefär tr... tvåhundra.

Kassören log.

— Det är säkert felaktigt, sade han. Högst femtio kronor.

— Ja, men den var antik, envisades verkmästaren.

Kassören var lika obeveklig.

— Den var möjligen tjugofem år gammal, om ni kallar det antik. Det är en tysk fabrik, som gör de där. Man brukar signera den med namnet på konstnären, som utfört modellen. Men det är ju egentligen humbug. De göra i det närmaste fabriksmässigt. — I alla händelser får ni vara nöjd. Den här är ren och fin, så ni har bara vunnit på bytet. Vill ni lösa ut den nu blir det trettioen och sextio.

Verkmästaren ryckte till. Lösa ut... Han, som varit beredd att få en tusenlapp. Nu skulle han betala sitt lån i stället. Och få tillbaka bysten. Ny och vit, varken antik eller unik och värd femtio kronor. Mekaniskt tog han upp plånboken och betalade. Han fick ett papper att hölja om bysten.

Kassören såg nyfiket efter honom, när han gick. Han gick som i sömnen.

Det var den tyngsta börda han burit i sitt liv. Inget tag fick han om den. Papperet gled av ideligen, och den vita marmorn lyste fram. Han kände det, som om folk skrattade åt honom. På Surbrunnsgatan smög han utefter väggarna som en brottsling.

I dörren stötte han ihop med hustrun. Hon såg frågande på honom.

— Där har du ju bysten!?

Verkmästaren stod tyst. Så fick han en ingivelse.

— Den var inte sönderslagen, sade han retligt. Han ställde den ifrån sig på skänken, hårt, så att nysilverfaten hoppade. Det var inte alls med samma ömma försiktighet som förr.

— Men det är ju inte vår byst! skrek hustrun till.

— Jo, det är det, fräste mannen. Dom har putsat opp den i konstfären. Antika byster skall vara rena. Det är bara Högströms gamla ramar, som skall ha fluglort på sig.

— Hur mycket var den värd då?

— Verkmästaren låtsades inte höra. Han gick ut i köket och slog upp en stor sup åt sig.

Han sov oroligt den natten. —

För förgyllare Högström berättade han samma historia som för hustrun. Berättade i en kort och gruffig ton, som gjorde vännen förbluffad. Högström föreslog, att de skulle gå upp och titta på den, men verkmästaren vägrade tvärt. Det var som hade han velat klippa av varje umgänge för alltid. Förgyllaren lommade snopen av. Han anade dunkelt sammanhan-

get. Och han hade också visligen aktat sig för att fråga efter resultatet av värderingen.

Verkmästare Molén hade en svår tid. Det föreföll, som om han gick omkring och bar på en stor sorg. Han var dyster och tystlåten. Talade han, var det kort och snävt. Ingen förstod sig på honom. Ingen visste vad hans nedslagenhet berodde på. Ingen utom förgyllare Högström. Och han sade ingenting. För Högström tycktes verkmästaren ha fattat en alldeles särskild ovilja. Han hälsade knappast på honom längre.

I hemmet var han en plåga för de sina. Han var slö och trött, ovänlig och retlig. Hustrun förstod sig inte på honom. Försökte hon forska i saken, mötte hon det absolutaste motstånd. Mannen helt enkelt gick och slängde igen dörren efter sig.

Underliga påhitt hade han också. En dag ändrade han utan vidare sin plats vid matbordet, så att han kom att sitta med ryggen mot skänken. Ibland stod han långa stunder och tittade på bysten för att så plötsligt ruska på sig och gå sin väg.

Verkmästare Molén hatade bysten. Den vita marmorn stack honom i ögonen. Kvinnan på berghällen tyckte han skrattade åt honom. Hon sträckte fram sitt ben med en försmädlig åtbörd. Han talde henne inte. Men lika fullt stod han ofta och såg på henne långa stunder. Drogs oemotståndligt att sysselsätta sig just med det, som han avskydde.

Så en dag hände det.

Verkmästaren stod framför skänken och hatade bysten. Och så föll den plötsligt i golvet. Hur det gick till kunde han inte riktigt göra klart för sig. Om han knuffade ner den med vilja, eller stötte till den av misstag, eller kanske med avsikt stötte till den av misstag? Han visste det inte själv. Den låg där i alla fall, krossad.

Huvudet hade rullat bort i ett hörn. Det ena benet, det som figuren sträckte ut, låg avslaget mitt framför honom. Hela soekeln hade gått mitt itu. Flisor skröpade överallt.

Hustrun kom in. Hon stannade förskräckt i dörren.

— Johan, vad har du gjort! skrek hon. Hon drog andan för att börja utlösa sin vrede över honom. Men hon kom tvärt av sig, då hon mötte mannens blick. Ett uttryck av obeskrivligt lugn låg över hans ansikte. Han såg vänligt på hustrun och sade stillsamt:

— Jag råkade visst knuffa till den.

Det var något av skrätt i rösten.

Hustrun stod en lång stund och tuggade. Till slut fick hon fram:

— Oj, oj, pappas byst! Och den var ju värd sexhundra, sa Högström...

— Hm, sade verkmästaren. —

Fru Molén fick aldrig klart för sig, vad det varit för fel med maken under hans svåra tid. Och hon brydde sig inte om att fråga. Hon var så lyckligt över att märka, hur han började få igen sitt gamla, goda humör. Han var glad och vänlig igen. Han satt åter på sin vanliga plats vid matbordet, han gick inte längre omkring i rummen med hängande huvud. Och han var inte heller högdragen i sitt uppträdande, skröt aldrig av sina fina möbler och naturligtvis ännu mindre av sina dyrbara byster. Grannarna kunde inte förstå, att de funnit Molén högfärdig, vännerna inte varför de en tid slutat upp att umgås med honom. Han var ju en hyggelig och trevlig karl, bra och rejäl på alla sätt.

Verkmästare Molén hade frid med sig själv och världen igen. Det var bara en människa, som han aldrig kunde lära sig att komma överens med. Och det var förgyllare Högström.

DEN SKÄMTSAMMA SIDAN



— Hördududu! Jag har hört en historia om din man!
— Berätta! Berätta! Jag behöver en ny värhatt.



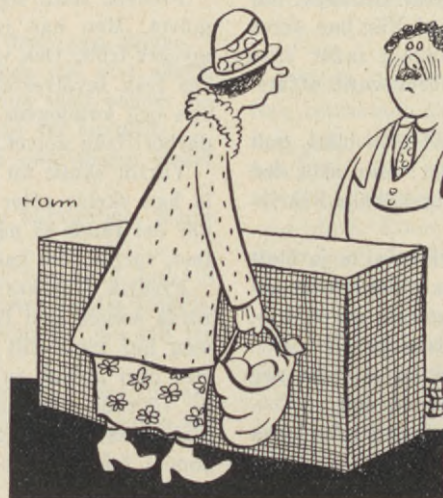
— Det är en, som gått ner sig på isen!
Fort hit med stegen!
— Åja, så djupt är det väl inte.



— Nå, varför stal ni?
— Jag var hungrig...
— Det är väl ingen ursäkt — inte stjal jag, när jag är hungrig.



— Håll er stilla, ungar, ni ser väl att pappa spelar med i Berlins Philharmoniska orkester.



— Har ni inge' sånt där five oklockte, som det talas så mycket om?



— Det är från skomakare Jönsson, jag skulle lämna dom halvsulade skorna till damen utan underkropp.

SKRÄMSKOTTET

Herr Fredrik Lindberg,
Slattungsbyn.

Härmed få vi tacksamt bekräfta Eder v. beställning i brev av den 8 dennes å 1 st. browningpistol att levereras per omgående under Eder adress.

Av Edert ärade framgår emellertid icke fullt tydligt, vilken typ och kaliber Ni önskar, varför vi närslutet översända vår katalog även innehållande priser.

Vi emotse tacksamt Edert ben. meddelande, och är angivande av katalognumret å den önskade pistolen tillräckligt.

Samtidigt taga vi oss friheten förfråga, huruvida vi icke även få nöjet leverera ett antal skott, då ju detta lämpligast ordnas i samma leverans.

Samtliga priser i katalogen gälla netto pr extra kontant, fritt Stockholm, inklusive emballage.

För ordningens skull vilja vi i detta sammanhang även fästa Eder uppmärksamhet på, att för innehav av dylik pistol erfordras numera licens, vilken i Edert fall sökes hos konungens befallningshavande i länet. Vi bifoga 1 ex. ansökningsblankett, och då Ni i vederbörlig ordning mottagit licensen, bedja vi Eder snarast tillställa oss densamma, varefter vi komma att returnera den i samband med fullgörandet av leveransen.

Tacksamma för ordern och alltid med nöje till Eder tjänst teekna

Högaktningfullt o. s. v.

Fredrik kastade brevet häftigt ifrån sig, men det vita pappersarket singlar i en vid båge genom luften och återvände till hans fötter, där det lade sig som på lur.

Det kändes som ett slag i ansiktet. Hur hade inte hans tinningar bultat och händerna skälvt när han skrev sitt brev, när hans sargade hjärta ropade efter en browning! När han skrev sitt brev, hade han känt det såsom mellanakten inför sista akten i hans livs drama, och inte hade hans brev varit affärsmässigt uppställt och stiliserat!

Nu låg här i stället en färgglad katalog med rött, blått, gult och vitt omslag framför honom på skrivbordet! Han sköt den med en känsla av förakt ifrån sig och lutade sig tillbaka i skrivbordsstolen.

Typ och kaliber! Och licens måste han ha! Han ville ju blott bli kvitt ett outhärdligt liv, skulle det behövas sådana arrangemang för denna sak! Han gjorde ett riktigt kast av obehag, där han satt och tog mekaniskt upp brevet från golvet. Men ögonen ville inte följa raderna, de flackade hit och dit och uppfattade blott enstaka ord här och där utan mening.

Han kastade det åter ifrån sig. Det började hetta i kinderna på ett underligt sätt. Rodnade han? Han hade ryckts fram ur dödens slagskugga och ställts i ett kallt, nyktert affärsljus, men behövde han rodna för det! Huvudleverantören till sista aktens skott i tinningen önskade hövligt uppgift om typ och kaliber på den erforderliga pistolen. Men först måste han, hjälten själv, insända en tydligt ifylld ansökan till konungens

befallningshavande i länet... det var till farbror Gusten, hans egen gamle farbror!

*

Fredrik såg sig omkring i det tomma rummet. Ingen såg hur han rodnade mer och mer. Över hela ansiktet. Han var generad, skamsen! Det var en pinsam blamage! Men vad var icke detta för en bondhåla, vad stod det i den ynkliga varannandagstidningen, vad kunde han veta om världen och allt nytt!

Han satt alldeles stilla, rov för stridiga känslor. Men det var en blamage, det var ofrånkomligt! Mekaniskt började han bläddra i katalogen: "dubbelbössor, automatiska hagelgevär, repeterstudsare, automatpistoler... salongsgevär... salutkanoner... knallkorkpistolen "Ori", svartlackerad, särdeles lämplig för velocipedåkare, vid fotvandringar etc., absolut ofarlig. Vid skottlossningen sönderspringer korken med en hård knall. Knallkorkar för ovanstående pistol pr 100 st. kr. 2:—.

Katalogen hamnade vid andra väggen. Fredrik gömde sitt brännande ansikte i händerna. Världen var en drift. Mot den ensamme drömmaren vänder den sitt satyrgrinande anlete; i stället för att med ens bjuda honom sin öppna famn, stieker den en ansökningsblankett i hans händer...

Fredrik grät. Ingen förstod honom här. Alla blott arbetade sin dag och sovo för återstoden av dygnet. Men hans tankar vandrade vida. Vid bordet framför fönstret strävade han i nattens tysta timmar mot stora, avlägsna mål. De blad hans vita fingrar vände voro ett intet i antal mot de pengar han en gång skulle räkna... räkna upp för Ellen!

Ellen! Det var slut mellan dem. Hon hade ju övergivit honom, han var bortkastad som en utsliten vante, det var allt!

*

Fredrik reste sig och började vandra fram och åter över golvet. Men han rasade inte längre, han hade liksom blivit mycket trött. Och vad tjänade det till att rasa emot ödet. Brevet från revolverfabriken låg där på hörnet som ett ironiskt öga och katalogens omslag flinade skadeglatt åt hans smärta därbortifrån golvet.

Varför skulle nu detta sista hända honom? Och varför skulle han skriva efter en browning när... och blamera sig!... när det fanns så många andra sätt! Om nu hans beslut var så fast, varför gick han nu här och plågades ännu i denna minut?

Fredrik försökte att åter se för sig den sista tidens upprörda scener med Ellen, minnas och höra orden och tonfallen, men hur blekt allt blivit! Ju längre han vandrade fram och åter över golvet, ju blekare och otydligare blevo de. Hans sinner vägrade till slut att sysselsätta sig med dessa, tankarna löpte sina egna vägar mot hans vilja som för att locka bort honom från det stora, starka obehag, som började växa fram inom honom.

*

Alfredsson, skomakaren nere i byn, han hade hängt sig i kakelugnsnöret tre gånger under de senaste fem åren, men

man skar alltid ner honom i god tid! Det var en svag stackare, som folk skrattade åt, men varför skrattade man inte åt...

Fredrik tvärstannade och såg ned på sina nyhalvsulade skor och gjorde en omedveten grimas som av äckel. En drömmare var han, en däre, som skrev efter en browning... och blamerade sig... när det fanns kakelugnsnöre även här, om så skulle vara!

Var inte brevet hånfullt avfattat, försmädligt affärsmässigt? Samtidigt togo de sig friheten förfråga, om de inte även finge nöjet leverera ett antal skott! Fredrik sneglade lömskt på brevet. Han kände en vrede stiga upp inom sig, men han sade sig icke om den gällde den där korrespondenten eller någon annan. Katalogen retade honom med sitt granna omslag. Han tog upp den från golvet och slungade den i papperskorgen, varefter han återtog vandringen fram och åter över golvet. Vad skulle han med denna blankett till? Skicka den till farbror Gusten... och blamera sig än mer! Aldrig! Han rev den i så små bitar han kunde och kastade den i papperskorgen.

Den kalla verkligheten hade slagit emot honom; hitintills hade han gått och famlat med sina drömmar men nu hade han för första gången i sitt liv råkat sticka nyporna i det obarmhärtiga vardagslivets elektriska kontakt. Han hade fått en stöt som skakat hela hans jag, och han var ännu halvt rädd för detta nya.

*

Han visste inte hur länge han vandrat fram och åter i sitt lilla rum. Det var mörkt ute. Plötsligt slängde han på sig hatt och rock och gick ut.

— Ellen, jag vill tala med dig! Tag på dig och kom ut!

Han stirrade på henne där hon stod i dörren och fortsatte kort:

— Skynda dig!

Ellen betraktade honom undrande där han stod på förstu-
bron i blåsten och svarade dröjande:

— Pappa och mamma ha redan gått och lagt sig, jag törs...

— Skynda dig!

Ellen ryckte till. Fredriks veka känkar voro energiskt hopbitna, de blå ögonen kalla och fordrande. Inte ens den gula locken, som smugit sig ned under hattbrättet, förrådde den blide drömmaren, ty den hade rätats ut och ruskades ilsket av blåsten.

— Jag kommer strax, mumlade hon och drog igen dörren.

Fredrik vände och gick sakta utför backen ned mot vägen. Efter någon minut märkte han, att Ellen kom snett bakom honom, men han stannade inte och vände icke på huvudet.

— Hör du Ellen, är det säkert, att du inte längre älskar mig?

Han inväntade inget svar utan vände sig häftigt mot henne och fortsatte:

— Är det riktigt säkert det? Nu vill jag veta det! Jag vill ha klart besked, just nu! Förut har jag bara pratat smörja, jag vet inte vad jag dillat om egentligen, men nu! Nu vill jag ha ett besked att rätta mig efter!

Ellen såg honom oavvänt i ögonen och drog sig icke tillbaka ehuru han tog ett steg emot henne som om han tänkt gripa tag i henne och ruska ur henne svaret.

— Ja eller nej! Du hör vad jag säger! Svara! Jag...

*

Fredrik avbröt sig och såg snett ned i marken. Han hade svårt för att fortsätta. Ellens oavvända blick plågade honom.

Med en ansträngning fortsatte han, omedvetet gungande fram och åter med kroppen, medan han talade:

— Ser du, Ellen, jag vill bara veta... om du tänker överge mig därför att du insett det lönlösa i att vänta tills jag blir... ja, vad blir jag? Men säg nu ifrån, hör du, Ellen... Säga ifrån klart och tydligt om du älskar Arvid eller inte... för annars gifter jag mig med dig i morgon dag!

De sista orden skrek han fram. Han grep tag om hennes överarmar och kramade henne hårt, fortsättande som i ursinne:

— Om du inte övergivit mig för Arvids egen skull, utan blott därför att det ingenting blir av mig, därför att du anser dig böra tänka på din framtid, därför att du blir allt äldre och äldre, därför att du ligger dina föräldrar till last, så gifter jag mig med dig i morgon dag! Hör du det!

Fredriks läppar började skälva och han slutade. Han skulle vilja säga mycket mer, men han kunde inte få fram det. Plötsligt sköt han henne häftigt ifrån sig, tvärvände och började gå med långa, snabba steg framåt vägen. Det skylade för hans ögon och han trampade ned och vinglade i de djupa hjulspåren som en berusad. Kanske var det dock slut mellan dem! Älskade hon honom icke, så var det dock slut med honom! Henne eller intet! Vägen gick strax härborta över ån...

— Fredrik, gå inte ifrån mig! Vart skall du gå!

*

Ellen skyndade ifatt honom och trängde sin hand under hans arm och försökte taga ut stegen i takt med hans.

— Fredrik, förlåt mig! Kära, älskade Fredrik, förlåt mig. Det är inte mitt fel... det är pappa och mamma... jag har varit så gränslöst ledsen för din skull... men pappa och mamma tvingade mig. Jag hatar Arvid! Jag älskar bara dig! Alltid skall jag göra det, Fredrik! Pappa och mamma... de ha tvingat mig... de säga att vi varit förlovade i över fyra år... att det ingenting blir av dig... att du inte... men jag tror på dig. Jag skall vänta tills du... gå inte så fort! Det var pappa och mamma som sade att jag skulle gå ut och gå med Arvid... så du såg det... för att... att jag skulle låtsas bryta med dig... för att se hur du skulle göra då! Å, jag förstår vad du varit ledsen, förlåt mig kära Fredrik. Jag skall aldrig gå ut med Arvid mer! Jag skall vänta tills du fått stipendiet från korrespondensinstitutet och varit ute och studerat... och...

*

Fredrik skrattade till hårt, nästan bittert. Ellen tystnade och han betraktade hennes lilla upprörda ansikte. Han vände sig bort och skrattade åter, det kändes befriande på något sätt, han kunde inte hjälpa att han skrattade så när han borde vara allvarlig, förargad, ond!

— Jaså, Ellen, det var ett skrämnskott! Var det inte? Och du är inte oskyldig du heller, för då hade du inte spelat primadonnerollen!

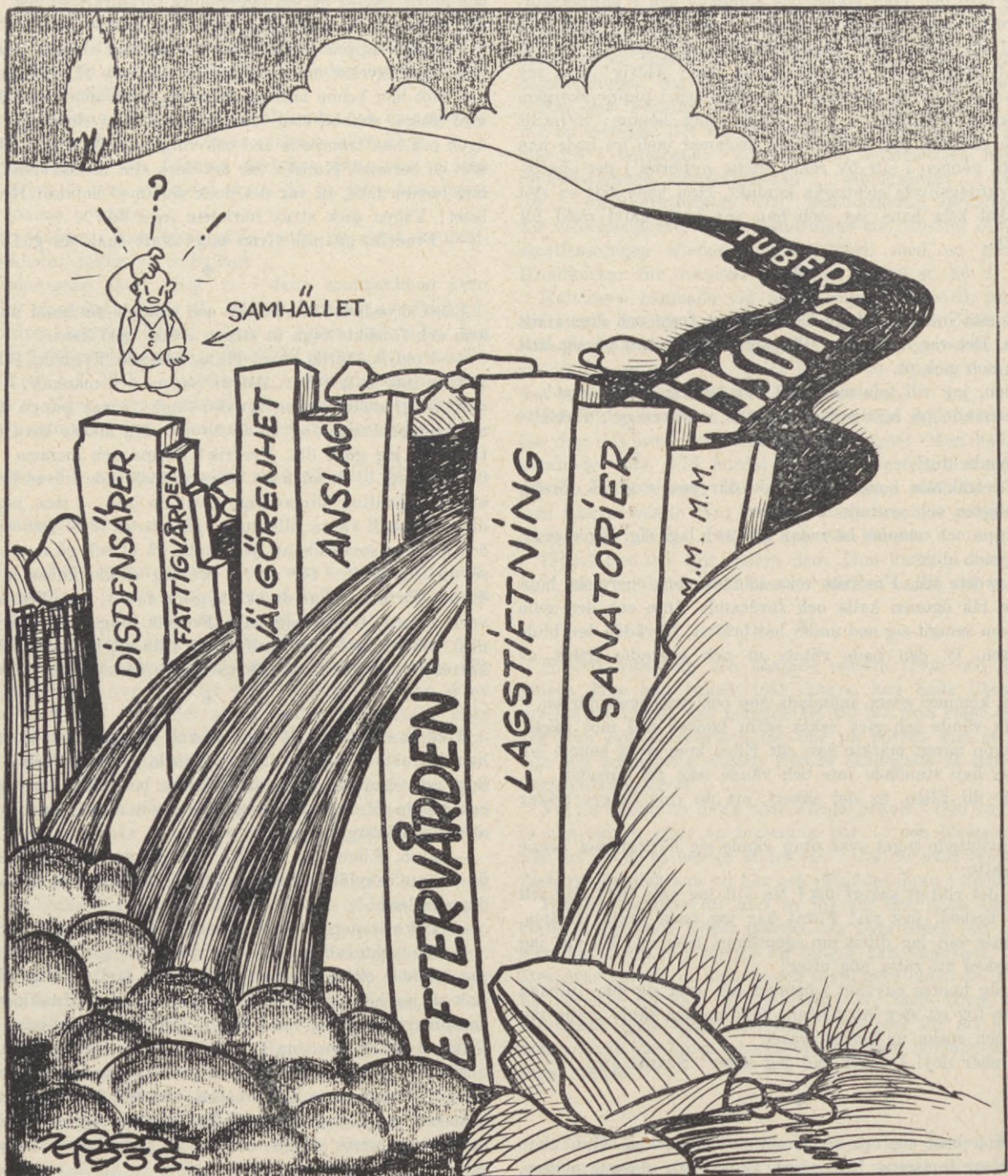
— Det var pappa och mamma...

— Ni tyckte allihop — tyst, jag tål inga protester! — att jag behövde ett skrämnskott så det vart fart på mig! Haha! Ni sköt så jag höll på att dö! Bra skjutet, haha! Knallkorken sönderspringer med en hård knall, men den är absolut ofarlig! Vilken tur för den som är rädd!

Fredrik stannade tvärt på vägen. Så tog han tag om Ellen och lyfte upp henne på armarna, varefter han började gå tillbaka mot stugan och han hade hunnit ända upp på gårdsplanen innan han måste släppa ned henne på marken, fläsande och skrattande.

Den skyddsfördämning,

samhället byggt upp mot tuberkulosen, kommer att vara otät så länge som eftervården är så bristfällig som den är —



ETT BOKVERK

Av Sven Zetterström.



Järnhandlaren Wigren lämnade precis på slaget klockan fyra sin affär och promenerade ut i solskenet. Nilsson, biträdet, fick order att ringa hem vid sjutiden och tala om, hur stor dagskassan var.

Wigren promenerade och tittade då och då i fönstren. Det fanns mycket nytt, och realisationer var det överallt. Plötsligt stod han framför den stora bokhandeln och påminde sig, att hans dotter var förtjust i amerikanska filmtidskrifter. Han borde köpa en.

Wigren såg sig om i affären. Man hälsade på honom, han var igenkänd. Han ville se på några filmtidskrifter. Strax, sade man. Medan han väntade, bläddrade han i ett stort, vackert bokverk, som låg där på disken. Men biträdet kom, och han valde ut sin tidning, ett häfte med riktigt många och stora planscher.

Wigren gick hem och överlämnade chevalereskt gåvan. Han var belåten med sig själv.

Vid halvsjutiden anlände ett bud och lämnade ett paket till jungfrun. Det var till herr Wigren, sade budet. Jungfrun tog det och bar in det.

Järnhandlare Wigren funderade. Vad kunde paketet innehålla? Han öppnade det försiktigt och såg till sin häpnad det bokverk, som han stått och beundrat i bokhandeln.

Det var onekligen vackert. Han bläddrade i det och retade sig över, att det inte var uppskuret. Han måste skära upp sidorna. Han skulle just hugga in med papperskniven, då ett ljus gick upp för honom: Det är affärens avsikt att lura mig att sprätta upp boken! tänkte han. Jag har inte begärt att få den. Om jag skär upp den, är jag fast och måste betala den. Vill jag egentligen ha boken? Nej, vad skall jag med den till? Han lade in verket i silkespapper. Hos honom skulle det minsann icke solkas ned. Bokhandeln fick allt bekväma sig att hämta tillbaka det.

Wigren strök ut händelsen ur sitt medvetande för de närmaste dagarna, men efter en vecka kom en räkning från bokhandeln. Han förklarade, att han icke ville ha boken. Ta tillbaka den, jag vill inte se den, sade han.

Han hade en gång tagit emot den, sade man, då gick det inte för sig att lämna tillbaka den. Gör som ni vill, svarade han, men några pengar får ni inte av mig!

Bokhandeln sprang flera gånger med räkningen, men Wigren körde ut buden. Han talade med sin advokat, som gav honom rätt. Han behövde inte alls betala.

En morgon fick Wigren en stämning på trettioåtta kronor. Det var den första stämningen i hans liv. Han svor.

Han promenerade efter frukosten ned till sin affär. Vad skulle han göra? Strunta i alltsammans eller göra upp räkningen? Med knytnävarna eller i reda pengar?

När han kom in i järnhandeln föllo hans blickar på en stor järnkamin. Minsann var den inte den största varan i hela affären! Han sken upp.

— Nilsson, sade han, emballera den där järnkaminen och skicka den till Perssons bokhandel.

Biträdet såg upp förvånat.

— Perssons bokhandel, sade han, den är modernt inredd, har värmeledning och allt, kan det vara möjligt?

Wigren blev arg.

— Ni hör, vad jag säger, ni har endast att lyda, men skicka kaminen på lunchen när herr Persson är ute, så att man kan beräkna att bokhandelsbiträdet tar emot den.

Wigren gick mot kontoret, men vände i dörren och sade:

— En annan sak, Nilsson, skicka räkningen i nästa vecka. Det är visst tvåhundrafyrtio kronor kaminen kostar.

Wigren slog igen dörren efter sig. Nu log han, det var en fin affär, 240 minus 38, vinst 202, tänkte han.

Det gick som Wigren hade tänkt sig. Man tog emot kaminen, men man ville lämna tillbaka den.

— Ni har tagit emot den, sade Wigren, när bokhandeln ringde, varsågod och behåll den.

Och så tillade han:

— Den här gången kommer ni föresten billigt undan. Vem vet, hur det går, när ni skickar hem böcker till en juvelerare? (Eftertryck förbjudes.)

LINKÖPING*Resande till Linköping!*

Intag Edra måltider å

»FYRAN»

— Kungsgatan 39 —

GOD och BILLIG MAT

*Linköpings Kaféaktiebolag***John Boklund & Co****MÖBLERINGSAFFÄR**

Ågatan 26 LINKÖPING Tel. 528

Mattor - Möbler**LUDVIKA****RADIOAPPARATER**

— av högsta kvaliteten —

HENDEBERGS ELEKTRISKA

Tel.: 494, 495

LUDVIKA

Aktiebolaget Ludvika Nya Järnhandel**REKOMMENDERAS!**

Telefon 678 - 248 - 358.

Sjöbergs Herrekipering

Tel. 515. LUDVIKA Tel. 515.

Största lager på platsen.

HEDERSPRESENTER

STORT URVAL — LÅGA PRISER.

IVAR LARSSON

Tel. 169. UR- & GULDSMEDSAFFÄR Ludvika

*Herrar! Modern ekiperung***SVENSSONS KLÄDER**

Tel. 759.

LUDVIKA.

Tel. 759.

Goedeckes Färghandel

Tel. 408.

LUDVIKA

Tel. 408.

*Köp Edra möbler hos***KOMPLETTERINGSMÖBLER**

Tel. 781. LUDVIKA. Tel. 781.

(Matrumsmöbel från 450: — kronor.)

NORRKÖPING**Gustaf Nystrands Eftr.**

Norrköping.

Kolonialvaror — Kaffe — Sill

Tel.: 10 — 14 87.

Tel.: 10 — 14 87.

Nords Sängklädesaffär

Broddegatan 11.

Tel. 231.

Norrköping.

Blekta och oblekta vävnader, linnevaror,
täcken, filter och gardiner.

Verkligt goda kvaliteter till låga priser.

REKOMMENDERAS!**Holmström & Rockström Eftr.****PAPPERSAFFÄR**

Trädgårdsgatan 3 — Tel. 1505, 1508

NORRKÖPING

Specialaffär i

*Papper och Kontorsartiklar.***NYKÖPING****Sven Andersson & Co**

NYKÖPING

Repslagaregatan 16, tel. 992, 903.

Östra Storgatan 13, tel. 773.

Västra Kvarngatan 16, tel. 397.

*Kött-, Fläsk- & Charkuterivaror.***BILLIGAPRISER!***Specerier och
Konserver*

i parti och minut hos

A.-B. Sixten Nyholms Eftr.

Etabl. 1883.

Tel. 11, 423.

Betald annonsplats.

NYKÖPING

AXEL FORSELLS

UR- & OPTISK AFFÄR

Telefon 82 — Nyköping

Rekommenderas!

Sörmländska Lantmännens Centralförening

Huvudkontor, Nyköping.

Avdelningskontor i Eskilstuna, Flen, Gnesta.

Katrineholm, Strängnäs och Södertälje.

Mjöl, Spannmål, Torvströ, Fodermedel, Kalk m. m.

C. H. Alfredsson

BLOMSTERHANDEL

Tel. 367. Stora Torget 2. Tel. 367.

NYKÖPING.

REKOMMENDERAS!

Konditori BERN

V. Storgatan 29 — NYKÖPING

Tel. 221.

Rekommenderas!

BESTÄLLNINGAR

SERVERING

STRÄNGNÄS

BERGSTRÖMS Färghandel

STRÄNGNÄS

Tel. 71 & 76.

Tel. 71 & 76.

ÖREBRO

GULLBERGS LIVSMEDEL

ÖREBRO

Engelbrekts gat. 16.

Telefon 20 49.

Över 14.000

hushåll

i Örebro med omnejd

samverka i

 **konsum**

Kolonialvaror

en gros

KAFFEROSTERI

Örebro Import- & Kolonialvaru A.-B.

Betald annonsplats.

”STATUS”

är de lungsjukas egen tidskrift!

är startad, driven och kontrollerad av de lungsjuka själva!

är det enda officiella organet för de lungsjuka i Sverige!

Gynna

DENNA TIDNINGSS ANNONSÖRER!

